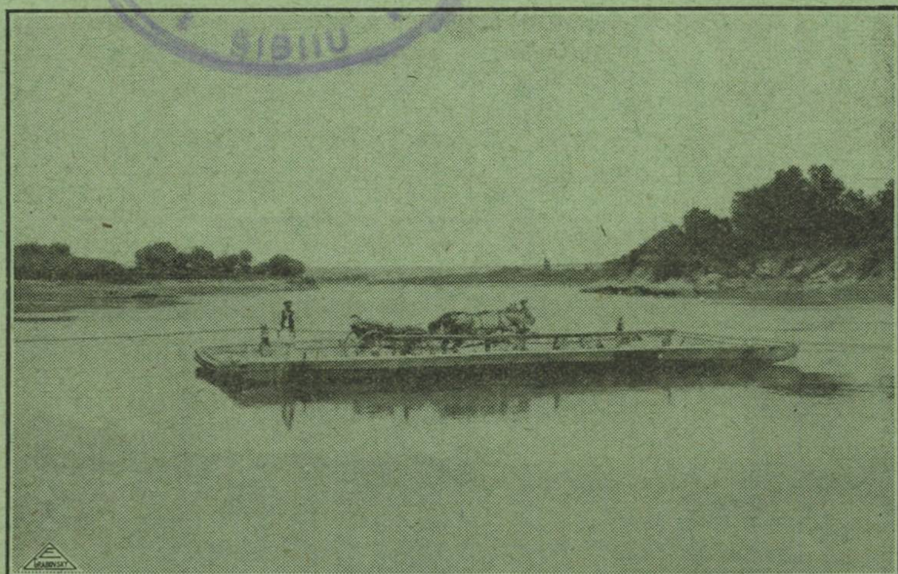
ANUL II. No. 2 FEBRUARIE 1933

Viața Basarabiei

REVISTĂ LUNARĂ

Editată de Asociația culturală „Cuvânt Moldovenesc"

Director PAN. HALIPPA

Pe Nistru, altădată; Pod plutitor.

SUMARUL:

Redacția și Administrația: Chișinău, str. Alexandru cel Bun No. 85.

Asociaţia Culturală „CUVÂNT MOLDOVENESC"

Recunoscută persoană juridică prin sentința Tribunalului Lăpuşna S. I.

Scopul Asociaţiei:

ART. 1. din statut: Se înfiinţează cu sediul în Chişinău şi pe timp nelimitat, o asociaţie pentru crearea, ajutorarea şi susţinerea faptelor de cultură naţională şi educaţie cetăţenească cu denumirea „Cuvânt Moldovenesc".

ART 2. Ea va ajuta populaţia din Basarabia în scop de-a progresa pe calea culturei naţionale, educaţiei cetăţeneşti şi în domeniul economic, încurajând-o şi sprijinind-o în toate începuturile bune.

Preşedinte, PAN HALIPPA

Abonamentul: 120 lei pe an; pentru autorităţi, lei 500

Colaboratorii revistei:

Alexandrescu C.,—Ceslav Ambrajevici,—Arbore Zamfir,— Acaţatov Mihail,—Antohi Panait, — Balan St.,—Balbareu I.,—Boga L. T., — Bogos D., — Boldur A.,— Bulat Toma, prof. univ., — Bulat Ştefan,—P. Bajbeuc-Melicov,—Bezveconnâi G. G.,— Cazacu Aurel,—Cernăianu Const. D-r., —Cerchez Ecat.,— Ciobanu Ştefan, membru al Acad. Române, — Al. David, — Constantinescu-Iaşi Petre, profesor universitar, — Crihan Anton, — Cujbă Sergiu,— Cuzminschi Pavel, — Cardaş Agricola, — Ciotlec Romulus, — Ciachir Mihail, — Dunăreanu N., — Dumitraşcu Ion, — Fală Protir, — Firică Petre, — Friptu Iulian, — Frunză Auxentie, — Gala Galaction, — Ghibu Onisifor, prof. univ., — Ghelmegeanu Mihail, — Ghenzul Vasile, — Gheorghian Petre, — Georgescu-Vrancea Const, — Halippa Pantelimon, — Haneş Petre, — Harea V.,—Miron C. Holban,— Hotnog T., — Haneş V.,— Iacobescu Th.,—Iov D.,—Ioncu T.,—Ionescu Darzeu,—Ispir Mircea,— Luţcan Anton, — Laşcu Vasile, — Macovei Ioan, — Madan Gh.,— Mitchevici Iuliu, — Marian Liviu, — Munteanu Donar, — Negrescu Ioan, — Nastase Gheorghe, conferenţiar universitar, — Niculiţă N. I. — Obreja-Iaşi G., — Pelivan Ioan, — Popovschi N., — Protiri N., — Poleac Manuil, — Porucic T. — Popescu C., — Raşcu Gh., prof., — Smochină Nichita, — Stoica Cezar, — Spătaru N, — P. V. Stefănucă, — Teianu Const., — Terziman Al., — I. C. Teodorescu, prof., — Tudor Iorgu, — Teodorescu Const., avocat, — Vitt. Popa, — Uşurelul Al., — Usinevici Şt. Dr., — Vasiliu-Hasnaş Elena, — Vicol Teodor, D-r, — Vrabie Grigore — Zaborovschi I. — Ştirbu T. A.

ANUL II. No. 2 FEBRUARIE 1933

Viața Basarabiei

REVISTA LUNARĂ

Editată de Asociația culturală „Cuvânt Moldovenesc"

DIRECTOR: PAN. HALIPPA

Din istoria mişcării naționale în Basarabia *)

(ZIARUL „BASARABIA").

II

In ce priveşte organizarea adminstrativă a Basarabiei, gazeta susține că *„Basarabia fiind şi rămânând parte întregitoare şi nedespărțită a imperiului rus, ea trebuie însă organizată pe temeiul drepturilor şi ale principiilor, ce au fost hotărîte la alipirea ei către imperiul rus, prin statutul pentru întemeierea provinciei Basarabia din 1818. Prin aceasta i s'a recunoscut o rânduială a ei națională şi i s'a lăsat pentru totdeauna întrebuințarea limbii naționale în dregătorii şi în şcoală, precum şi „privilegiile" şi drepturile locale.*

Prin urmare organizația administrativă a Basarabiei trebuie să aibă la temelie principiul de autonomie sau cârmuire de sine, recunoscându-se în aceiaşi vreme națiunii româneşti, predominătoare în această provincie, dreptul de propăşire liberă şi neîmpedicată". Programul preconizează mai departe introducerea limbii „în dregătoriile şi în şcoală", că *„Românii trebuie să aibă dreptul deplin de a alcătui orice întruniri şi tovărăşii, ce ar urmări păstrarea, întărirea şi dezvoltarea limbii, literaturii şi a culturii naționale"*.

Sunt foarte interesante considerațiunile cu privire la reforma agrară. Aici citim că *„moşiile mânăstireşti având în Basarabia o mare întindere şi aceste moşii fiind altădată dăruite de boerii iubitori de neam şi de vechii domni ai Moldovei pentru a îndestula trebuințele culturale ale neamului şi pentru scopuri de binefacere; ele vor alcătui pe viitor un fond național-cultural a Basarabiei. Veniturile moşiilor din fondul național-cultural vor sluji pertru facerea de şcoli naționale la țară, pen-*

*) Vezi „Viața Basarabiei" No. 1, anul II.

tru ajutorarea bisericilor sărace“... Dacă aceste moşii nu vor ajunge *„atunci consiliul provincial superior va fi dator să răscumpere, cu ajutorul băncii ţărăneşti şi după o dreaptă preţuire, atâtea din moşiile boereşti, cât va fi trebuinţă pentru aceasta. Moşiile astfel răscumpărate vor mări fondul naţional cultural al Basarabiei, — şi vor fi împărţite în arendă la ţărani tot în felul de mai sus“.*

Programul mai prevede necesitatea înfiinţării de legi pentru ocrotirea ţăranilor, alcătuirea de obştii pentru arendarea moşiilor boereşti, desvoltarea cooperaţiei.

„Cu aceasta“, termină programul, *„având credinţa nestrămutată, — rostită de părinţii noştri, că Românul nu piere, încrezători în viitorul neamului nostru, păşim cu hotărâre neclintită la muncă şi luptă pentru înălţarea poporului român din Basarabia“.*

Ideia creierii unui partid mare naţional, care ar putea redobândi drepturile Basarabiei, se desvolta şi mai mult mai departe.

Astfel Em. Gavriliţă publică două articole cu privire la drepturile pe care le-au avut Românii basarabeni în trecut. *„Cei care au suferit atât până acum“*, scria în Nr. 44 Mihail Vântu (Vârtej), *„nu vor uita că pentru scăparea lor de nevoi le trebuieşte numai o singură cârmuire de sine“.*

Numai desinecârmuirea lor le va da drepturi, pământ şi voie, le va da şcoli de folos în limba mamă; judecată în limba moldovenească, dregătorii obşteşti de folos şi un drum de propăşire, ca la toţi oamenii“... Aceiaşi ideie se vede şi în alte articole şi în apelul către ţărani cu ocazia alegerilor în Duma Imperială, în care se cere să fie votaţi acei cari vor dobândi *„pământ, voie, drepturi cetăţeneşti îndeobşte şi un drept de trai naţional prin şcoală, biserică şi dregătorii obşteşti în limba mamă şi desineocârmuire din anul 1818“* (Basarabia Nr. 49).

Este de necrezut îndrăzneala unui ziar, care pune atâtea probleme de ordin naţional, pe care le formulează cu atâta preciziune. Acest program desigur nu putea fi introdus în viaţă. Ziarului i se aduc acuzaţii de separatizm. Şi ideile expuse în programul citat mai sus nu sunt sräine de ideile separatizmului.

Ceiace este însă mai însemnat este faptul, că în ziarul „Basarabia“ ideia de neam, ideia unităţii naţionale trece ca un fir

roşu prin toate paginile lui. Aici găsim ştiri din toate provinciile locuite de Români, chiar şi din America. Aici se tipăresc cele mai interesante opere literare româneşti, — bucăţi din M. Kogâlniceanu, V. Alexandri, M. Eminescu, Ion Creanga, Matilda Poni, Dulfu şi alţii şi ceiace ne surprinde este faptul că din operele acestea se reproduc cele mai patriotice bucăţi. Nota comunităţii de neam este atât de puternică, încât pe alocurea se strecoară şi ideia unităţii naţionale, a unui viitor comun. Astfel în No. 5 ziarul îi îndeamnă pe Moldoveni să viziteze expoziţia dela Bucureşti, unde se va serbători *„munca cinstită şi rodnică a fraţilor noştri de peste Prut"*.

...*„Veniţi"*, termină apelul, *„căci aceasta este sărbătoarea mare a României, dela care nimeni nu trebuie să lipsească şi dela care poate într'o zi va atârna şi viitorul nostru. Veniţi!"*

Adică soarta Moldovenilor din Basarabia va atârna de Românime! Cum vedem este ceva profetic în aceste cuvinte. Sau articolul reprodus în Nr. 6 din revista *„Şezătoarea săteanului"* cu comentarii, articol care se sfârşeşte cu următoarele cuvinte: *„Şi ne rugăm pentru perpetua conservare a neamului daco-latin, pentru completa unire a tuturor Românilor, pentru perpetua conservare o dinastiei şi pentru desăvârşită libertatea agrară a poporului român."*

Este natural că aceste idei şi conţinutul întreg al ziarului, trebuia să-i neliniştească pe adevăraţii Ruşi şi rusificaţi. Şi talentatul de tristă memorie publicist P. Cruşevan începe un atac împotriva ziarului, arătând pericolul pe care-l prezintă el pentru statul rus, atitudinea lui filoromână.

In Nr. 8 al ziarului găsim un articol întitulat *„Un vânzător de neam"*, plin de indignare la adresa lui P. Cruşevan, care scria în ziarul său, că un grup de tineri *„au deschis o gazeta românească prin care petrec o ideie despre deslipirea Basarabiei dela Rusia şi alipirea ei către România de peste Prut.!!!"*

Combătându-l pe Cruşevan în chestiunea limbii materne în şcoală, autorul scrie:

„Numai din nenorocire în neamul nostru s'a născut P. Cruşevan, un nebun, un vânzător de neam, un mişel, un om pe care nu-s cuvinte pe limbă cu cari să-l poţi ocărî.

Nu-i în lume nimic mai sfânt decât limba, care trebuie s'o păstreze toate neamurile... Iar mai departe citim: *Voi, mamele,*

când legănaţi copiii şi când îi mângâiaţi, spuneţi-le lor, ca să ţie minte şi la bătrâneţe să spuie şi copiilor şi nepoţilor lor că în veacul al XX-lea din neamul nostru s'a iscat un mişel şi un blăstămat al lumii, Cruşevan, care toată viaţa sa a făcut numai vrajbă între toate neamurile poporului rusesc şi chiar, a învrăjbit stăpânitorii noştri asupra noastră".

Intr'un articol publicat în No. 10 al ziarului („Cruşevan şi gazeta noastră") găsim iar o notă puternică de protestare împotriva lui P. Cruşevan. *„Noi ne adresăm"*, citim aici, *„către Moldoveni şi zicem : alăturea cu voi trăiesc vecinii voştri, cari sânt tot de un neam cu voi şi vorbesc tot o limbă,.. Ei au cultura sa. Ei sânt fraţii voştri adevăraţi şi sânt liberi demult. Invăţaţi-vă dela ei şi luptaţi pentru un viitor mai bun, pentru slobozenie... Iar dacă stăpânirea pe care o apără P. Cruşevan, nu va lăsà să se adăpe Moldovenii dela cultura română, atunci noi vom fi împotriva acestei stăpâniri ruse şi cu bărbăţie vom întinde mâna noastră altor luptători"...*

Articolul este semnat de către Alexandru Ş., sub care se ascunde fostul primar al Chişinăului, Alexandru Şmidt, român după mamă, acel ce nu demult luptà în străinătate pentru „eliberarea Basarabiei".

Dacă în ce priveşte chestiunea naţională, ziarul „Basarabia" este conseqvent, dacă nota naţională devine chiar mai puternică în ultimele lui numere, dacă ziarul are o atitudine absolut hotărîtă şi precisă, în chestiunile sociale nu găsim aceiaşi consequenţă, cum n'a fost consequentă nici revoluţia rusă. Produs al revoluţiei, ziarul oglindeşte stările de atunci, fluctuaţiunile ideilor revoluţionare.

După 17 Octombrie 1905 în Rusia se introduce regimul parlamentar, se deschide Duma. Cu toate că legea electorală era departe de principiile democratice, lumea credea în Dumă. Şi ziarul „Basarabia" se interesează foarte mult de parlamentul rus, ducând o campanie pentru Dumă, aşteptând dela ea rezolvirea mai multor probleme. In fiecare număr găsim dări de seamă asupra şedinţelor, articole cu privire la însemnătatea Dumei. Dar şi această chestiune se pune în legătură cu interesele naţionale. Astfel în articolul din No. 13 al ziarului, întitulat *„Oare dorm deputaţii Basarabiei"*, se arată că deputaţii tuturor naţio-

nalităţilor ridică în parlament chestiuni de ordin social şi naţional. „*Două milioane de Români n'au pământ, două milioane n'au limbă, nici şcoli, două milioane sunt supuşi la bunul plac şi samovolnicia biurocraţilor, iar deputaţii lor, legal aleşi, cu atâta nădejde trimeşi, — tac*“... „*Să ceară : Autonomie, limbă şi cultură românească. Drepturi cetăţeneşti depline pentru basarabeni. Pământ pentru ţăranii basarabeni. Iar dacă nu sunt în stare să fie adevăraţii deputaţi ai Românilor din Basarabia — să facă loc altora destoinici*“.

In luna Iulie, Duma rusă fu dizolvată. Ziarul este nevoit să nu scrie despre aceasta. El începe să facă propagandă pentru alegeri noui. Ziarul susţine principiul votului universal, egal, direct şi secret (No. 15), se recomandă Moldovenilor să trimeată în parlamentul rus oameni, care ar apăra drepturile lor. „*Luaţi bine seama*“, scrie Basarabeanul (P. Halippa), „*pe cine îţi alege voi ca deputat la Dumă. Voi datori sunteţi să trimiteţi la Dumă aşa oameni, cari, stând în ea fără nici o frică înaintea întregului popor al Rusiei, vor spune, că a trăi aşa, precum au trăit pân acuma moldovenii, nu vor, şi vor cere pentru poporul nostru moldovenesc tot ce i se cuvine lui. Anume vor cere pentru moldoveni pământ şi drepturi, şcoală naţională moldovenească, autonomie şi alte schimbări în viaţa cetăţenească, naţională şi economică a norodului muncitor din Basarabia*“ (No. 56).

Ca toate ziarele revoluţionare din anii 1905—1906, „Basarabia“ combate administraţia. „*Stăpânirea noastră*“, scrie P. Cubolteanu (P. Halippa), „*în timpul de pe urmă îşi face de cap. Acuma ea nu se mai uită la aceia ce spune norodul, privind cu o nepăsare uimitoare fărădelegile cari se fac ziua amiază-mare, din partea administratorilor. Ea a pierdut acuma toată frică şi ruşinea. Stăpânirea noastră se află acuma în starea celui obraznic, cărui gospodarul i-a dat voie să şadă sub masă, dar care s'a suit chiar şi pe masă... Dar să nu uite stăpânirea c'a veni cândva ziua, când toţi vor înţelege, cine sânt binevoitorii şi cine sânt vrăjmaşii lor, ş'atunci*“... In aşa sens sunt scrise mai multe articole. Se combate sistemul vechi de administrare, poliţia, institutul de Zemschi nacialnic (un fel de subprefect cu atribuţiuni judiciare), ispravnicii etc.

Am văzut că în chestiunea agrară ziarul emite ideia creierii unui fond naţional, expropriindu-se moşiile mănăstireşti şi ce nu va ajunge din moşiile boereşti. Aceste pământuri se vor da ţăranilor în arendă. In alte locuri ziarul susţine ideia împroprietăririi ţăranilor prin Banca ţărănească. Insă această ideie în unele cazuri este combătută, întrucât aceasta duce la scumpirea pământului. Şi ca ţăranul să nu fie exploatat de boieri, ziarul recomandă înfiinţarea de obştii săteşti, ca în vechiul regat (Nr. 51 Nr. 52 articolul *„Cum capătă ţăranii pământ prin obştii săteşti"*). Ziarul susţine înfiinţarea de cooperative, în special la sate. In ce privesc drepturile cetăţeneşti în „Basarabia" se pun chestiunile „egalităţii" (Nr. 17), *„voiei cugetului"* (Nr. 18), *„Neatingerii feţii"* (Nr. 23), *„Neatingerea casii"* (Nr. 24), *„Voiei schimbării locului"* (Nr. 27), libertatea „tiparului" etc., adică la ordinea zilei se pun toate problemele, cari preocupau cercurile democratice ruseşti. Ziarul, între altele, duce o luptă înverşunată împotriva boierimii, care este duşmană ţăranului, însă vorbeşte cu simpatie despre boierii moldoveni, cari susţin ideia şcoalei în limba maternă.

In Rusia în acele vremuri ia fiinţă o organizaţie puternică „Uniunea ţăranilor", cu care guvernul rus mai târziu duce luptă. Ziarul „Basarabia", ca ziar scris în special pentru ţărani, face propagandă pentru organizarea ţăranilor sub steagul „Ligii". O serie de articole, scrise de către d-l P. Halippa, Gh. Stârcea şi alţii, sunt consacrate „Ligii ţărăneşti".

Articolele cu caracter politic şi social uneori par cam naive, îndrăzneţe; în ele se vede credinţa autorilor în binefacerile revoluţiei; ele aproape întotdeauna sufere de frazeologia deşartă a vremurilor de atunci. Dar prin frazeologia revoluţionară, în articolele cu caracter social şi politic, se strecoară aceiaşi ideie naţională. Şi „pământul" şi „voia" se concep prin prisma intereselor naţionale. Prin violenţa limbajului adeseori se vede spiritul moderat al conducătorilor ziarului.

Şi partea exterioară a ziarului era foarte bine aranjată.

Pe lângă articolul de fond şi foileton în el găsim următoarele rubrici: *„Cronica din afară"*, *„Cronica Basarabiei"*, *„Cronica din lăuntru"*, *„Cronica românească"* *sau* *„Ştiri dela fraţi"*, *„Telegrame"*, *„Corespondenţe"*.

Ziarul „Basarabia" desigur nu putea fi pe placul autorităţilor ruseşti. Pentru ele era supărător nu atât tendinţele cam revoluţionere ale ziarului, ci chestiunile de ordin naţional ridicate de ziar. Am văzut că apărătorul regimului rusesc P. Cruşevan se agită tocmai pe această chestiune. De aceia dela apariţia primului număr al ziarului autorităţile ruseşti se pun în gardă.

Ziarul se confiscă în câteva rânduri, iar colaboratorii sunt urmăriţi. In Nr. 41 al ziarului citim: *„Numărul de Miercuri (Nr. 40) al gazetei noastre a fost confiscat de poliţie. La trei ceasuri după amiază în redacţia noastră au venit agenţii poliţiei locale şi au luat 720 numere. N'a fost îndeplinită nici o formalitate, care se cere pentru confiscarea gazetei"*. Ziarul protestează împotriva confiscării. Autorităţile caută să puie piedici ziarului şi pe alte căi. Astfel din ziar aflăm că învăţătorilor li se interzice a se abona la ziar. Gazeta nu mai ajunge la cititori, exemplarele distrugându-se pe drum de către poştă şi primării. Redactorul responsabil E. Gavriliţa este tras la tribunal pentru articolul d-lui P. Halippa *„Liga ţăranilor şi stăpânirea"*, publicat în Nr. 8 al ziarului; în această chestiune citim:

„La 18 Noembrie în tribunalul local a fost judecată asupra redactorului gazetei noastre „Basarabia", d. avocat Gavriliţă... D. Gavriliţă în actul de acuzare a fost învinovăţit, cum că el, în articolul numit, tălmăceşte afacerile stăpânirii într'un fel minciunos şi revoluţionar, cum că d. Gavriliţă, slobozind articolul numit, urmărea un ţel a-i răscula pe ţărani împotriva stăpânirii de azi... şi l-a condamnat pe o lună la ostrov cu schimbul de a plăti ştraf de 100 de ruble".

După şase luni dela apariţia ziarului S. Victor (Sergiu Cujbă), într'un articol sub titlu: *„Şase luni de luptă"*, face un fel de bilanţ al activităţii ziarului arătând şi greutăţile prin care a trecut.

„Şi n'a fost uşoară lupta noastră", scrie autorul, *„în împrejurările prin care trece Rusia. Cu cât poporul ne îmbrăţişa cu dragoste şi vedea în gazeta lui un puternic mângâietor şi sfătuitor pentru soarta lui amară, cu atât puterile întunericului vedeau în noi o buruiană rea ce trebue stârpită cu orice preţ. Şi într'adevăr că loviturile nu ne-au lipsit.*

De două ori gazeta noastră a fost confiscată, aducându-ne pierderi simţitoare. Nu demult a fost judecată împotriva noastră şi altele proaspete ne aşteaptă. Dar afară de aceste lovituri date cinstit, la câmp deschis, alte lovituri piezişe, ascunse au ţintit să ne curme firul vieţii.

Astfel agenţii noştri au fost opriţi să vândă şi să strângă cele ce ni se cuvinea, împotriva noastră s'au pornit porunci prin grai şi tainice prin scris. Pe la voloste şi pe la multe primării ziarul nostru a fost oprit să meargă la cetitori, astfel că unii de loc nu mai primesc gazeta. Un colaborator a stat la închisoare pentru ideile sale şi acum ne aşteaptă amenzi mari".

Aici este vorba de d-l P. Halippa, care venind dela un congres, a fost depus la o puşcărie din Rusia, de unde trimite o *„scrisoare din temniţă"*, pe care Basarabia o publică în numărul din 19 Iulie 1907. *„Din fundul temniţei"*, scrie el, *„mă închin de sănătate la toţi aceia, cari, stând afară, merg înainte cu lupta în contra vrăjmaşilor şi duşmanilor norodului"*.

Mai târziu în legătură cu Liga ţăranilor, pe care o susţinea ziarul, a stat la închisoare şi un alt colaborator al „Basarabiei", Gh. Stârcea.

Greutăţile pe care le întâmpină ziarul îi face pe conducătorii lui să-l închidă. Numărul 78 al ziarului a fost ultimul. Aici găsim un articol violent al D-lui P. Halippa şi pe prima pagină a ziarului se publică în întregime poezia *„Deşteaptă-te române"*.

Am văzut împrejurările în care a apărut ziarul „Basarabia". Să vedem cine au fost colaboratorii lui. Am numărat vre o 30 de semnături, diferite pseudonime, pe care am căutat să le descifrez. Unii din cei care au luat parte la şedinţele pentru scoaterea ziarului, n'au scris de loc, alţii din cei mai bătrâni, s'au retras dela început. A rămas numai E. Gavriliţă şi D-l I. Pelivan, împreună cu un rând de tineri, cei mai mulţi studenţi şi elevi de şcoală.

Cele mai multe din articole sunt semnate de Pintilie Cubolteanu şi Pintilie Basarabeanu, care este D-l P. Halippa. Cu o îndrăzneală fără pereche, cu o violenţă de limbaj uimitoare, D-l Halippa pune mai multe probleme de ordin social şi politic, el este cel mai aprig apărător al dobândirilor revoluţiei, el este

cel mai înverşunat luptător pentru Liga ţăranilor. Părerile lui însă vădit evoluţionează spre chestiuni naţionale şi articolele lui din ultimele numere ale ziarului sunt consacrate acestor chestiuni.

Sufletul ideiei naţionale al ziarului a fost D-l I. Pelivan, care pentru aceste idei a avut mult de suferit în închisorile ruseşti şi în exil. El este mult mai discret. Cunoscător pe atunci mai bun al limbii româneşti, el, pe lângă o serie de articole cu caracter naţional, face şi corectura ziarului. conduce partea tehnică a lui până la venirea lui Serghie Cujbă. Situaţia de tânăr magistrat, cu un trecut compromis din punct de vedere al autorităţilor ruseşti, el era elementul de moderare al tinerilor şi cel mai consequent din punct de vedere naţional.

Emanuil Gavriliţă, avocat bătrân, era persoana care dădea oarecare garanţii autorităţilor ruseşti, care făcea intervenţii pela autorităţi, care-i scotea din încurcături pe colaboratorii săi mai sburdalnici. Rămas numai cu cei tineri, el trecea pe la redacţie şi-i certa cu numele de „ostrovari" pe colaboratorii săi. El scrie câteva articole în chestiuni juridice şi face un istoric al drepturilor pe care le-a avut Basarabia sub ţarul Alexandru I.

Mihail Vântu, care semna „Vârtej", „Furtuna", învăţător pe atunci, scrie o mulţime de articole în special în apărarea şcoalei moldoveneşti. El a fost la un congres al învăţătorilor minoritari în Finlanda, şi problema şcoalei materne devine pentru el cea mai importantă problemă. Şi articolele D-lui Vântu sunt articole extremiste ca concepţie şi violente ca limbaj.

Gh. Stârcea, care semnează „Gr", „Tânăr graţios", „Georgescu", scrie în chestiuni agrare, politice şi în chestiunea „Ligii ţăranilor". Serghiu Cujbă, român din Regat, şi acela basarabean de origine, vine mai târziu şi face corectura limbii colaboratorilor, publicând şi câteva articole şi poezii. Autorităţile ruseşti l-au obligat în anul 1907 să părăsească Basarabia în timp de 24 de ore. Şi el dădea o notă naţională ziarului, ca şi D-l I. Pelivan.

Ion Inculeţ, care semnează „Ion Gându", „Enclitica", I. Nagaică", scrie în chestiuni sociale, politice, bisericeşti şi naţionale, având o notă ceva mai moderată, decât acea a D-lui Halippa şi Vântul.

Vasile Oatul şi Constantin Inculeţ, cari semnează primul „Moşu Vasile" şi al doilea „Panfil Ţugueş", doi bătrâni sfă-

toşi, publică foiletoane, scene din viaţa ţaranilor, uneori foarte reuşite, fiindcă ştieau să prindă nota hazlie a ţăranului.

Teodor Inculeţ, care semna Toader Scarandiu, elev de şcoală de 15 ani pe atunci, scrie tablouri din natură şi articole în chestia naţională şi bisericească.

Alexie Nour publică câteva articole cu caracter naţional, pline de energie. Alexie Mateevici, poetul basarabean, îşi începe cariera literară la ziarul „Basarabia", publicând traduceri din ruseşte, schiţe originale, poezii, între care şi admirabila poezie „Eu cânt".

Constantin Porumbescu, pe atunci învăţător, scrie sub pseudonimul „Porumbac", articole ocazionale, alcătueşte cronica. Nicolae Popovschi, care semnează „Visterniceanu", scrie la începutul apariţiei ziarului câteva articole în chestiunea „Dumei imperiale". Au mai fost articole de preotul Iulian Friptul, Grigore Constantinescu, care semnează „Bogoslovul", Tudose Roman, Vasile Hartia şi alţii.

In afară de Sergiu Cujbă şi Gr. Constantinescu toţi colaboratorii „Basarabiei" erau români basarabeni. Acest fapt are pentru noi o deosebită însemnătate, întrucât el ne dovedeşte că ziarul nu numai că a pornit din iniţiativa basarabenilor, ci a fost condus de ei, că întreaga mişcare n'a fost provocată din afară, n'a fost ceva artificial, ci era o mişcare pornită din adâncurile conştiinţei poporului românesc din Basarabia.

Toţi aceşti învăţători, studenţi, seminarişti, profesori, jurişti, erau în cele mai multe cazuri copii de ţărani, de preoţi, aveau cele mai strânse legături cu poporul de jos. Era un curent, ce pornea de jos, care-i face şi pe unii din boeri să ceară şcoală în limba moldovenească, cum a fost gruparea din jurul răposatului Dicescu.

Şi limba ziarului îi trădează pe basarabeni la fiecare pas. Nefiind obişnuiţi cu limba literară, colaboratorii ziarului „Basarabia" scriu în limba pe care au învăţat-o acasă, din când în când întrebuinţând câte un neologism, pe care-l împrumutau din ziarele şi cărţile ce veneau de peste Prut.

Dar acea limbă era o limbă pe care o cunoştea poporul, o înţelegea mai bine. Iată de ce între ziar şi cetitor se stabileşte repede o legătură, fapt care se vede din mulţimea de corespondenţe şi informaţii venite dela ţară.

In tot cuprinsul ziarului, care, după cum am văzut, şi ca parte exterioară era aranjat foarte bine, se simte pulsul vieții, energia tinerească a colaboratorilor, credința fierbinte în dreptate, se simte idealismul conducătorilor, curajul lor, care merge până la sacrificii. Ziarul este oglinda zilei. N'a fost chestiune de ordin național, politic, social sau economic, care să nu fi fost limpezită în ziarul „Basarabia".

Ziarul dispare la 4 Martie 1907, întunericul se întinde din nou asupra Basarabiei, dar nu pentru mult timp. Speranțele trezite în sufletul Moldovenilor, ideile aruncate de ziar, au rămas. Incep să apară alte ziare, cum a fost *„Viața Basarabiei"*, *„Moldovanul"*, *„Cuvânt moldovenesc"*, ziare mai moderate decât „Basarabia", dar ziare scrise în româneşte. Ziarul „Basarabia" însă a fost acela care a pregătit terenul pentru revoluția dela anul 1917. El pregăteşte un rând de tineri, care se pun în capul mişcării din acest an. Generațiile mai nouă se adună în cercuri studenţeşti naționale şi când vine revoluția vin pregătiți pentru ea.

Ei pun aceleaşi chestiuni la ordinea zilei: autonomia Basarabiei, limba în şcoală şi instituțiile de stat, pun chestiunea unității culturale a Românilor basarabeni cu întreagă Românime, şi în sfârşit se pune marea problemă a unirii Basarabiei cu vechiul regat, unire care se prevede în unele locuri ale ziarului.

Este ceva de neînțeles în apariția acestui ziar, este ceva misterios în ideile lui. Dacă aceasta este instinctul de rasă, energia etnică a poporului nostru, cum se explică cuvintele profetice ale poetului A. Mateevici, dintr'o poezie publicată în ziarul „Basarabia" (Nr. 72) înaintea de închiderea lui?

„Eu cânt, căci văd că vin
Acele zile de senin,
Eu cânt, căci văd deacum că piere
A țării vecinică durere,
Eu cânt căci văd năcazul frânt,
Aud plugari în zori cântând
Nu doine de amor, de jale,
Inviorarea țării sale;
Şi glasul vieții ascultând,
Venirea zorilor eu cânt."

Ştefan Ciobanu

Două poezii

de **Igory Severeanin**

MICA ELEGIE

S'a ridicat în degețele
'N amurg de toamnă liniștit,
Gurița mică i-a 'nflorit
Sub jarul sărutării mele.

Și ochii lăcrămau... Pe creste
Urâta zi 'și găsi sfârșit
In umbre... și era urât,
Urât ca tot, ce vis nu este.

S O N E T

Amorul nu se reîntoarce, — și-i regret
Parfumul lui, dintâi, al fericirii...
Nu însenină blânda ta privire,
Nu chiamă — al depărtării violet.

Nu se reîntoarce dragostea. Mâhnire
In suflet, ca 'n mormanul netopit,
Coboară 'ncet... „S'a dus a ta iubire,
Făr'a se 'ntoarce", — Faur mi-a șoptit.

De stele miriade 'n nesfârșire
Sclipesc nesimțitoare — reci, în joc:
Nu mai desmeardă palidul lor foc...

Și-am înțeles: nu voiu avea noroc
In lumea asta, — dragostea curată
Nu se reîntoarce niciodată.

Trad. **Iorgu Tudor**

Problema pactului de neagresiune Sovieto-român.*)

5. PROBLEMA PACTULUI ROMÂNO-SOVIETIC.

După această scurtă documentare rămâne să ne oprim la discuţiile asupra eventualului pact româno-sovietic.

In ce constă deosebirea de vederi între d. d. Vaida şi Titulescu?

D. Titulescu a expus pe larg punctul său de vedere în camera deputaţilor în şedinţa dela 23 Noembrie 1932 şi în Senat în şedinţa dela 24 Noembrie, răspunzând d-lui N. Iorga.

D. Titulescu susţine că noi nu puteam consimţi la încheierea pactului de neagresiune, deoarece el, din multe puncte de vedere, este inferior pactului Briand-Kellog, pus în vigoare între noi şi Soviete cu anticipaţie prin protocolul Litvinov.

Iată ce se impută pactului de neagresiune.

1. In pactul de neagresiune se spune că „ne angajăm" a nu ne deda la acte de agresiune sau acte de violenţă, ca şi cum nu ne-am fi angajat deja la aceasta prin pactul Litvinov.

2. Durata pactului de neagresiune este de 3 ani, cu posibilitatea prelungirii încă pe 2 ani, pe când pactul Kellog este veşnic.

3. In tratatul de neagresiune se prevede o stipulaţiune care nu există în tratatul polonez, anume, că România îşi asumă obligaţiunea de a nu lua pe viitor angajamente cari se fie în contradicţie cu spiritul noului tratat de neagresiune.

4. România după textul propus îşi ia obligaţiune de neutralitate, adică o obligaţiune mult mai largă, decât aceia de a nu da ajutor şi asistenţa agresorului.

5. Mai departe, denunţarea tratatului polono-sovietic este posibilă numai în cazul când una din părţile contractante se dedă la o agresiune (art. 2). In textul românesc denunţarea este permisă pentru un simplu act de violenţă, adică pentru un simplu incident de frontieră.

---

*) Vezi „Viaţa Basarabiei" No. 1 — 1933.

6. In sfârşit protocolul de semnătură a fost redactat de d-l Iuliu Maniu sub guvernarea d-lui Vaida astfel: „Prezentul tratat va fi interpretat în acel sens că nici un diferend, de orice natură ar fi, nu va putea restrânge angajamentul de neagresiune". Sovietele cereau introducerea în acest text pentru cuvântul „diferend" adjectivul „existent" sau „prezent sau viitor". Recunoscând existenţa diferendului (este vizată chestiunea Basarabiei), implicit se recunoaşte şi obligaţiunea de a-i da o soluţiune.

Socotind „că pactul Briand-Kellog, împreună cu pactul Societăţii Naţiunilor, constitue astăzi bazele fundamentale ale vieţei internaţionale", iar pactul de neagresiune este inferior primului pact, d. Titulescu este de părere că trebue să rămânem cu ceea ce avem, dând mâini libere aliaţilor noştri.

Stabilirea raporturilor bune între ei şi Soviete nu ne poate decât bucura, deoarece îmbunătăţirea acestor raporturi inevitabil s'ar resfrânge în mod favorabil şi asupra noastră.

Polemica, care a născut în urma acestui discurs (articolele d-lui Gafencu în ziarul „Argus", interviewurile d-lui Vaida în ziarul „Dimineaţa" etc.) a redus simţitor însemnătatea acestor argumente.

De exemplu, Franţa şi Polonia au semnat pactele, întrebuinţând cuvântul „se angajează".

Durata de 5 ani nu are prea mare importanţă: juriştii ştiu bine că tratatele cu adevărat veşnice nu există în lumea noastră, plină de mişcare.

Termenul de 5 ani este comparativ bun, cu atât mai mult că declaraţia renunţării la războiu rămâne şi după denunţarea tratatului de neagresiune.

Obligaţiunea de a nu lua pe viitor angajamente cari se fie în contradicţie cu spiritul noului tratat este cu totul firească.

Angajamentul de a păstra neutralitatea nu este pentru noi o povară prea grea şi cu puţin se distinge de obligaţiunea de a nu da ajutor şi asistenţă agresorului.

Denunţarea pactului este redactată în textul românesc desigur mai puţin satisfăcător: pactul, după cum ne afirmă d. Titulescu, poate fi denunţat din cauza unei simple violenţe.

Este, bine înţeles, un cusur al proectului, întrucât „violenţa" este o noţiune prea largă. Insă ne miră faptul că, deşi au fost observate diferite defecte mici ale textului, a rămas totuşi în afară de

atenţiune cusurul cel mai important al pactelor sovietice de neagresiune: lipsa de exactitate în noţiunea „neagresiune".

Ştim că diplomaţia europeană înţelege prin statul-agresor un stat care nu respectă anumite dispoziţiuni ale tratatelor. De exemplu, Hans Wehberg, comentând protocolul dela Geneva din 1924, defineşte ca agresor pe orice stat care recurge la răsboiu, violând prescripţiunile prevăzute în pactul Societăţii Naţiunilor şi protocolul de la Geneva [1]. Acest protocol conţinea un şir întreg de presumpţiuni pentru noţiunea de agresiune, însă nu a intrat în vigoare.

In ce priveşte pactul Societăţii Naţiunilor, el nu ne dă o noţiune complectă, satisfăcătoare.

De aceea, cu toate că diplomaţia europeană caută o definiţie adecuată a agresorului, nu există încă o asemenea definiţie luată în consideraţie de ştiinţa dreptului internaţional.

Cu atât mai puţin ne poate satisface noţiunea agresiunii pe buzele diplomaţilor sovietici. Nici unul din ei nu au descifrat ce înţeleg ei prin aceasta noţiune. Nu cunoaştem nici o formulă sovietică a agresiunii.

Deci la un moment dat pactele de neagresiune pot naşte grave neînţelegeri. Noţiunea agresiunii poate fi uşor lărgită până la noţiunea actului de violenţă.

Agresiunea în uzul diplomaţiei sovietice este, deci, absolut neprecisă.

Apoi, posibilitatea de a denunţa pactul de neagresiune în caz constatat de violenţă nu conţine nimic primejdios, deoarece posibilitatea de denunţare există şi fără constatarea violenţei.

In sfârşit termenul „diferende existente" a atras mult atenţia opiniei noastre publice. In timpul polemicei s'a afirmat că ar fi fost stabilită între delegatul nostru (d. Cădere) şi delegatul sovietic (d. Litvinov) a treia formulă: pur şi simplu „diferende" fără adjectiv. D. Maniu în parlament a desminţit categoric existenţa unei asemenea formule. Intr'o corespondenţă din Cluj [2]) se face şi o corectare în acest sens: guvernul spera numai că se va putea obţine asentimentul sovietic pentru această formulă scurtă.

---

[1]) Hans Wehberg. Le Protocole de Genève. Recueil des cours de l'Académie de Droit International, 1925, t. II (VII), pag. 94.

[2]) „Adevărul", Nr. 15018, 17 Dec. 1932.

Ne îndoim ca Sovietele să convină la o formulă din care s'ar elimina orice urmă a diferendului existent între ele şi noi.

Dacă aliata noastră Polonia şi protectoarea noastră Franţa, care, după afirmaţiunile presei sovietice din Moscova, instiga şi susţinea întotdeauna mişcările îndreptate împotriva Rusiei, au convenit să încheie pace cu ţara comunistă, mai poate fi vorba de neliniştea Sovietelor? Sunt sau nu acoperite frontierele lor occidentale?

Mai prezentăm noi vre-o ameninţare din punctul de vedere sovietic?

Răspunsul este absolut clar. Ruşii ne socotesc robi fideli ai Franţiei. Nu ne iau în consideraţie şi nu au prea mare nevoie de noi. Este puţin probabil că Ruşii să fie dispuşi pentru încheierea grabnică şi satisfăcătoare a unui pact de neagresiune cu noi.

Cu toate neajunsurile pactului de neagresiune, totuşi ar fi o greşeală să considerăm că pactul Briand-Kellog din punct de vedere al perfecţiunii juridice întrece cu mult pactul de neagresiune.

Nu vom insista prea mult asupra acestei aprecieri. Este în deajuns să cităm ceea ce scrie în chestia pactului Briand-Kellog Gharles Dupuis: [1]).

„Desigur — zice autorul — este mai uşor să interzici războiul pe hârtie, decât să-l izgoneşti în realitate. *L'Europe nouvelle* a relevat, nu fără indignare, faptul că, pentru a atrage Senatul american la aprobarea pactului Kellog, *guvernul federal* a arătat că acest pact *nu angajează întru nimic* şi cu cât mai degrabă el va fi aprobat, cu atât mai curând Senatul va putea păşi la examinarea proectului *sporirei forţelor navale* a Statelor Unite".

Nu ar fi lipsit de interes să mai arătăm aci şi părerea unui distins diplomat, d. Beneş, dela conferinţa Micei Inţelegeri dela Belgrad, în Decembrie 1932. Acest tovarăş de luptă al D-lui Titulescu într'altele a amintit „importanţa încheerii pactului de neagresiune dintre Franţa, Polonia şi Rusia Sovietelor, pe cari le consideră mai mult decât o simplă confirmare a pactului Briand-Kellogg. După părerea d-sale aceste pacte marchează în orice caz un *progres pentru asigurarea păcii* şi prin urmare sunt necesare tocmai pentru conso-

[1]) Charles Dupuis. Regles generales du droit de la paix. Recueil de cours de l'Académie de Droit International. 1930, t. II (XXII), pag. 30—31. (Cursivul meu).

lidarea sistemului de securitate, pe care Franţa doreşte s'o realizeze pe calea proiectului său prezentat conferinţei pentru dezarmare". [1])

După aceste caracteristici elocvente, cari ne arată pactul în lumina lui adevărată, credem că nu mai este nevoie să examinăm caracterul declarativ al pactului, lipsa de închegare cu viaţa reală a statelor şi neajunsurile lui faţă de definiţiile juridice.

Din expunerea de mai sus reiesă că ambele pacte, şi pactul de neagresiune şi pactul Briand-Kellog, sunt imperfecte, şi este greu de a lua hotărîrea care din ele merită preferinţa noastră.

In comparaţie cu pactul veşnic de renunţare la războiu, pactul de neagresiune are următoarea trăsătură bună: el este o încercare de a regula viaţa popoarelor, are un caracter mai concret, mai apropiat de realitate.

Cu unele îmbunătăţiri acest pact ar putea servi de bază pentru raporturile noastre cu Uniunea Sovietică, însă păstrând totodată o rezervă.

In discuţii asupra acestui pact nu s'a dat destulă atenţie convenţiei de conciliaţie, care este partea integrantă a pactului şi, voi adăoga, *cea mai importantă pentru noi.*

Conciliaţia nu se aseamănă cu arbitraj. Comisiunea de conciliaţie se compune numai din reprezentanţii statelor contractante, excluzând, în deosebire de arbitraj, vre-un amestec din partea terţelor state.

Sovietele au recurs la acest mijloc comparativ nou în arsenalul mijloacelor pacifice ale dreptului internaţional, [2]) deoarece el prezintă pentru ele un avantagiu considerabil, anume că soarta chestiunii litijioase nu depinde de un „stat burghez", ci rămâne permanent sub controlul conştiinţei proprii a statului comunist.

Din felul cum ar fi organizată compunerea, atribuţiunile şi procedura comisiunii de conciliaţie, ar depinde succesul pactului.

---

[1]) „Dimineaţa", 21 Dec. 1932, No. 9254.

[2]) Vezi: J. Efremov. La conciliation international. Recueil de cours de l'Acadèmie International, 1927. t. III (XVIII) — J. Efremov. Le désarmement moral et la conciliation international (Le Désarmement et l'Opinion Internationale, vol. II, publication de la Dotation Carnegie, 1932). — André Mandelstam. La conciliation international d'aprés le Pacte et la jurisprudence de la Société des Nations, Rec. Ac. Int., 1926, t. IV (XIV).

Ştiind în prealabil la ce rezultate ne putem aştepta dacă comisiunea de conciliaţie nu poate găsi o soluţie împăciuitoare, am privi viitorul cu ochii neîngrijoraţi.

In cazul când comisiunea ar fi organizată bine, am putea fi liniştiţi şi încrezători.

Deocamdată nu trebue să ne grăbim cu încheierea pactului de neagresiune cu Sovietele [1], nu pentru motivul că el goleşte şi reduce însemnătatea pactului Litvinov în vigoare, şi nu atât pentru motivele de defectuozitate juridică a pactului de neagresiune, cât din motive de fond.

6. PROBLEMA RAPORTURILOR ROMÂNO-RUSE.

Dacă d. Titulescu şi-a fixat atenţiunea mai mult asupra problemei pactului de neagresiune, d. Vaida a trecut centrul gravităţii asupra problemei raporturilor româno-ruse. D. Vaida nu şi-a expus în mod public şi amănunţit punctul său de vedere.

Insă ideea D-sale principală se desprinde din interviewurile date presei.

Nu-l prea preocupă subtilităţile juridice în jurul pactului de neagresiune. In chestiunea pactului domină problema normalizării raporturilor ruso-române. Pactul de neagresiune în această concepţie devine un lucru secundar, un mijloc prin care se poate rezolva o problemă de stat de mare însemnătate.

Pactul de neagresiune în mod inevitabil ar atrage după sine reluarea raporturilor comerciale cu Rusia. Beneficiile comerţului ruso-român ar folosi în primul rând Basarabia, iar apoi şi statul întreg.

Se sublinia de D-sa că ne-ar fi de folos şi tranzitul mărfurilor prin România în relaţiile comerciale ale Rusiei cu străinătatea.

Sunt de părere că din reluarea relaţiilor comerciale cu Rusia, noi nu am câştiga economiceşte nimic.

Desvoltarea comerţului cu Rusia ar fi împiedicată atât de sistemul organizării comerţului extern în Rusia, cât şi de politica ei de import.

Rusia de azi, cu comerţul ei etatizat, exclude din importul său produsele de consumaţie, în afară de unele produse coloniale pe cari ea nu le produce.

---

[1]) Conform noului statut al Micei Inţelegeri din a. c. încheierea pactului de neagresiune este posibilă acum numai cu asentimentul Consiliului Micei Inţelegeri.

Pentru produsele Basarabiei vinul, tutunul, nucile, strugurii, sfecla de zahăr etc. (nu mai notez cerealele) piața rusească ar fi absolut închisă.

Intr'adevăr Basarabia, cum dealtfel şi restul țării, are nevoie de fabricate industriale eftine. In acest domeniu Rusia ne-ar putea fi ceva de folos.

Insă importul industrial din țara Sovietelor ar însemna pentru România o balanță comercială pasivă.

Am putea-o admite numai în cazul dacă interesele întregei țări ar permite acest lux, dacă pasivul în comerțul cu Rusia s'ar compensa prin activul în comerțul cu alte țări.

Or noi nu ştim dacă România, concurând cu Sovietele pe piețele internaționale în privința petrolului, lemnelor, cerealelor, mai poate fi un debuşeu pentru mărfurile industriale sovietice.

Atunci mai încape vorba de reluarea relațiilor economice cu Sovietele tocmai pentru interesele Basarabiei ?

Nu sunt întemeiate deasemenea şi aşteptările unor foloase, cari ar putea să provină din tranzitul mărfurilor sovietice de export şi a celor străine pentru import la Soviete.

Pentru a demonstra dreptatea noastră țin să arăt importul şi exportul rusesc, repartizat în două categorii : 1) prin granițele terestre şi 2) prin granițele maritime : [1])

In milioane de ruble	Importul		Exportul	
	1913	1923	1913	1923
Prin granițele terestre. . . .	680	71	414	45
Prin granițele de mare . . .	694	108	1106	161

Din cifrele tabloului de mai sus putem constata că comerțul sovietic, din punct de vedere al transportului, şi-a schimbat caracterul.

In timpul antebelic, pe granițele orientale ale Rusiei se aflau multe State acum independente, ca de exemplu Polonia, cari susțineau legături cu străinătatea prin granițele terestre.

Teritoriul rus, care este acum învecinat cu aceste State limitrofe, nu mai este de acelaş caracter comercial—activ.

---

[1]) Economia națională, indicator statistic. Moscova, 1924, pag. 200. Spre regret nu am la indemână alte date mai noui.

De altă parte Statul a monopolizat întregul comerţ rusesc şi preferă a utiliza calea de transport cea mai eftină. Intrucât sub domnia Sovietelor transportul pe căile ferate este mai scump, decât a fost în timpul de pace şi mărfurile, până ce ajung în străinătate, au nevoie să parcurgă distanţe mari, cea mai mare parte din mărfurile sovietice iau calea mării.

Abia 30 — 35$^0/_0$ trec graniţele terestre.

Chiar dacă s'ar mări cantitatea mărfurilor cu această din urmă destinaţie, ar fi utilizată în primul rând calea prin Polonia, căci ea este cea mai potrivită pentru ele spre centrul Europei.

Nu putem aştepta un tranzit energic şi din cauza că Basarabia este în prea mare apropiere de puternicul port din Odessa.

In sfârşit ar putea servi de piedică pentru desvoltarea tranzitului şi insuficienţa căilor ferate basarabene.

Deşi din punct de vedere economic nu ne putem aştepta la avantajii prea mari, de cari să se resimtă gospodăria noastră naţională, părerea d-lui Vaida poate nu este lipsită de un sens oarecare politic.

Dacă am reuşi să normalizăm raporturile noastre politice cu Uniunea Sovietică şi am trăi cu ea doi, trei ani normali, în plină pace, ar fi cu totul contrar logicei ca ea să-şi reamintească apoi existenţa chestiunei basarabene nerezolvite. Deci pe această cale parese, în sfârşit, am putea căpăta treptat recunoaşterea Basarabiei româneşti.

Aşa cel puţin judecăm bazându-ne pe regulile logicei sănătoase.

Spre regret nu întotdeauna ea călăuzeşte spiritele oamenilor şi ale statelor, mai ales în timpul de faţă.

Ne putem imagina uşor şi alte urmări ale raporturilor normalizate, de exemplu, izbucnirea unui conflict diplomatic din cauza propagandei comuniste, care conflict, cu toate intenţiile noastre pacifice, ar fi în stare să se transforme într'un scandal internaţional, cu ruperea raporturilor diplomatice, etc.

Nimic nu este mai greu în timpul de faţă, decât să faci profeţii.

De aceea nu trebue să ne enervăm.

Ne-am putea grăbi cu încheierea pactului, dacă pur şi simplu am fi părăsiţi cu totul de aliaţii noştri.

Or nu este cazul.

După cum am mai notat, pactul franco-sovietic este însoţit de schimbul scrisorilor între reprezentanţii Franţei şi Sovietelor. Prin declaraţia sa guvernul din Moscova afirmă intenţiile sale pacifice faţă de statul român.

Aceasta înseamnă că guvernul francez a ţinut cont de interesele României.

Totuşi opinia noastră publică stă nedumerită, neştiind cum să judece această orientare nouă a statelor aliate.

Parcă simte trădarea intereselor noastre şi se teme a-şi mărturisi aceasta deschis.

Aşa e în aparenţă, însă nu în fond.

Franţa şi Polonia au unele interese aparte, cari nu contrazic interesele noastre.

Poate, ce e drept, satisfacerea acestor interese a fost întreprinsă cu o oarecare nesocotire a intereselor noastre speciale în privinţa Basarabiei.

Deocamdată nu există nici un fenomen bătător la ochi care ne-ar îndreptăţi să afirmăm că aliaţii noştri şi-au schimbat atitudinea lor faţă de noi sau au slăbit legăturile de alianţă.

Reluarea din partea Poloniei a relaţiilor bune cu Sovietele va determina oare la îndepărtarea acestei ţări de România sau chiar uitarea obligaţiunilor ei faţă de noi?

Nu admitem ca Polonia să fie încântată de orientarea ei nouă într'atâta ca să nu mai preţuiască alianţa militară cu noi, o asigurare auxiliară, pe care o cer interesele obiective ale acestei ţări.

Unii cred că însuşi comerţul Poloniei cu Sovietele este capabil să producă ruperea legăturilor între ea şi noi.

Se înşeală. Germania a avut şi are în momentul de faţă relaţiuni cu Rusia Sovietică din cele mai desvoltate.

Cu toate acestea şi cu toate că până acum ambele ţări înfrânte în urma războiului au păstrat o perfectă înţelegere politică, nu se poate afirma că Rusia Sovietică este legată de soarta Germaniei sau invers.

Este ceva în situaţia social-politică a Rusiei Sovietice ce nu permite o apropiere de Soviete a statelor burgheze cu adevărată simpatie şi deplină încredere.

Oricât s'ar stărui statele europene de a crea legături noui ferme cu această ţară comunistă, nu vor reuşi. O coeziune cu adevă-

rat solidă şi tare este absolut imposibilă, atâta vreme cât Rusia Sovietică năzueşte ruinarea complectă a ordinei existente în Europa.

Iată de ce nu trebue să ne fie teamă.

Anglia de două ori a denunţat tratativele comerciale cu Rusia.

Nu odată „amiciţia proaspătă" va fi supusă încercărilor grele, şi Polonia şi Franţa se vor desamăgi.

Deci, să ne păstrăm tot curajul cuvenit.

Interesul nostru este să nu ne grăbim, căci timpul lucrează pentru România.

Dacă am suferit atâta, nu ne mai rămâne decât să mai suferim un timp oarecare, până la biruinţa noastră definitivă.

Tocmai un asemenea *sentiment de cumpănă, de stăpânire de sine, de lipsă de enervare*, trebue să primeze politica polono-română faţă de Soviete.

Pactele sunt ceva relativ şi provizoriu. In momentul când în sistemul internaţional contemporan ar interveni un eveniment nou de natură să schimbe situaţia în favoarea Sovietelor, nici un tratat internaţional nu va fi în stare să împiedice Sovietele în acţiunea lor spre îndeplinirea viziunilor revoluţionare.

Polonia şi România prezintă numai micile părţi din mecanismul actual internaţional, mecanism mai mult de fapt decât de drept.

In ce priveşte statul sovietic, să ni se permită comparaţia lui cu un viţel cuminte, care, ne având mamă, suge vacile la rând, până la deşertarea ugerului.

A supt, cât a putut, dela Germania, acum va suge dela Franţa. Poate va veni rândul şi Statelor Unite Nord-Americane.

Şi tot aşa va fi, până când va creşte, devenind mare şi puternic.

Dacă s'ar întâmpla aşa ceva, vai cum s'ar schimba situaţia atunci! Pactele de neagresiune ar fi socotite nişte jucării pentru copii, bune pentru un muzeu de istoria dreptului internaţional.

Deocamdată însă profităm şi noi de faptul că Franţa şi Sovietele merg la o apropiere.

Agresivitatea Sovietelor se amână „ad futurum" şi poate cu pact de neagresiune sau fără el, vom respira mai uşor un timp oarecare.

Alexandru Boldur
profesor universitar

Cântece populare ruseşti

PE MOVILĂ...

Eu pe munte suiam,
Pe movilă m'aşezam —
Ostenită...,

Pe movilă m'aşezam
Şi în iarbă mă culcam —
Obosită...

De pe locul unde stam,
Eu la drum mereu priveam —
Năcăjită...

Nu mai vine dragul meu,
Brav şi mândru ca un leu —
Sânt zolită?..

Eu l'am strâns, l'am sărutat,
Pe genunchi mi l'am culcat —
Fericită...

Iar acum că v'am cântat,
V'am cântat şi dezmerdat —
Vă salut, vă zic adio!

SPRE CASĂ...

Eu acasă mergeam
Şi'n suflet simţeam
Ceva neclar, plăcut,
Ceva de ne'ntrecut!

Mi se părea, aşa,
Că lumea mă privea
Cu 'n fel de simpatie
Şi dulce gingăşie...

Eu acasă mergeam...
Iar în vagon, prin geam,
Privea o lună
Limpede şi bună.

Un clopot depărtat,
Prin aer parfumat,
Chema la rugăciune
Cu zvon ca de strune.

Un răsărit de soare
Cu raza sclipitoare
O sărbătoare vestea
(Şi lumea era a mea!)

O mică rândunea,
Ca o săgeată,
In zare zbura—,
Ca fermecată.

Eu acasă mergeam
Şi la voi mă gândeam;
Dar gândirea mea
Se 'ncâlcea şi se rupea:

Un dulce somn ca 'n ceaţă
Mă cuprinse toată...
Să nu mă fi trezit la viaţă
Mai bine niciodată!

VISELE MELE

Sufletu-mi prins e de friguri de moarte,
Inima-i plină de chinuri de dor,
Strune măestre ce vin de departe
Cântă trecutul în freamăt uşor.

Visele mele, plutind ca în ceaţă,
Spre mine veniţi!
Eu sânt calm şi ferice în vis.

De frumuseţa cea falsă orbit,
Am rătăcit pe al dragostei drum;
Dar am văzut că iubirea-i un mit
Şi fericirea, iubite, e un fum.
Visele mele...

Totuş, în tristul, tăcutul amurg
Eu parcă aud un salut de departe:
Spală-ţi durerea în lacrimi ce curg,
Mult aşteptata auroră i-aproape!
Visele mele...

VINUL SPUMEGĂ...

Vinul spumegă 'n pahar
Cu sclipiri de chilimbar.
Intâlnirea să ne fie
Cu noroc şi veselie!

Dragul meu, lasă mâhnirea,
Ne cuprindă fericirea!
Spune-mi vorbe fără şir,
Eu sânt beată şi 'n delir.

Curgă-curgă vinul adorat,
El în viaţă spre noroc ni-i dat!
Vinul e din paradis,
Viaţa să ne-o facă vis!

Cine e cuprins de dor
Vie-aici, ca la izvor,
Să-şi înnece al său chin
Intr'un păhărel de vin!
Dragul meu...

Vinul sângele ne-aprinde
Şi ni-l face mai fierbinte:
Pentru-amorul cel sublim
Cât mai iute să-l sorbim!

LANŢUL IUBIRII.

De ce să'ndur şi să jălesc
Iubirea noastră ce-ai respins:
Doar adâncu-mi sufletesc
Nici nu l-ai vrut, nici l-ai cuprins!

Lanţul iubirii chiar azi eu îl trâng ;
Mă voi sili să uit toate curând :
Umpleţi-mi paharul cu vin înspumat,
Daţi-mi să beau ! într'adins să mă 'mbat !

Iubindu-te, visam şi eu
In fericire să trăiesc ;
Dar într'o clipă visul meu
Tu l-ai sfârmat în chip prostesc.

Lanţul iubirii...

1925. *Trad.* **Pan. Halippa**

MAXIME

Lumea este compusă din înşelători şi din înşelaţi. Este mai de folos să te numeri printre cei dintâi, dar mult mai nobil să fii cu cei din urmă.

*

Un sgârcit şi un porc sunt folositori numai după moarte.

*

Cine seamănă ghimpi, să nu umble desculţ.

Proverb chinez.

„De ce să dăm sfaturi oamenilor?“ zise un sceptic. „Un înţelept nu are nevoe de ele, iar un nerod nu le urmează.

*

Intr'o societate de oameni aşezaţi vine o femee frumoasă şi balamucul este gata.

*

Oamenii fac bani falşi. Banii fac pe oameni falşi.

*

„Trăeşte ca mine“, spune zgârcitul, petrecăului.
„Să trăesc ca tine pot încă totdeauna, după ce n'oi mai avea nimic“...

Culese de S. I. C.

Moldova și Basarabia

1807—1817

INTÂIUL DIVAN ŞI DIVANUL JUDECĂTORESC

după două acte: unul din 1810 şi altul din 5 Iulie 1811

I. DIVANUL

La 1808, cuprindea în sine: Intâiul Divan [A]; Divanul Judecătoresc [B]; Al doilea Departament [C]; Departamentul Afacerilor Streine [D] şi Departamentul Trebilor Criminale [E].

A. INTÂIUL DIVAN.

A luat fiinţă după întrarea armatelor ruseşti în Moldova şi plecarea Domnului [1806], ca autoritate supletivă, compunându-se din 7 boeri de clasa întâia.

Prozorowski, comandantul de căpetenie al armatelor, îl menţine, reducând numai la 4 numărul membrilor şi obţinând dela Ţar numirea lui Cuşnicov ca prim preşedinte [17 Februarie 1808].

Atribuţiuni: Intâiul Divan are: atribuţiuni generale [a]; atribuţiuni judecătoreşti [b]; atribuţiuni de administraţie judiciară [c]; şi atribuţiuni de administraţie propriu zisă [d].

a) *Atribuţiuni generale*: Divanul „este lucrător întru toate care se ating de ocârmuire".

„Are putere a păzi ca pe la toate locurile de judecătorii să se păstreze fiinţa dreptăţii după *pravilele şi obiceiurile pământului*".

b) *Atribuţiuni judecătoreşti:* Intâiul Divan cercetează şi judecă, în apel, afacerile cercetate şi judecate, în primă instanţă, de către Divanul judecătoresc şi celelalte departamente.

c) *Atribuţiuni de administraţie judiciară*: Primeşte, fără deosebire, toate petiţiunile adresate Generalului, repartizându-le autorităţilor competente, spre a le cercetà şi rezolva.

Asigură grabnica lor aducere la îndeplinire de către aceste autorităţi.

d) *Atribuţiuni de administraţie propriu zisă:* De pildă, sub ocupaţia rusească, Divanul s'a îngrijit de nevoile armatei şi în special de aprovizionarea ei.

Personal: La 1810, Intâiul Divan se compunea din următorii:

1. Mitropolitul Exarh Gavril, preşedinte;
2. Logofătul Costache Ghica;
3. Logofătul Constantin Balş; şi
4. Hatmanul Săndulachi Sturza, membri.

Salar. Mitropolitul, în calitatea sa de membru al Intâiului Divan, nu este retribuit.

Ceilalţi 3 membri sunt retribuiţi fiecare cu un salar de 8850 lei, primitori în mână, pe an, salarul de bază fiind 9000 lei. Diferenţa de 450 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

B. DIVANUL JUDECĂTORESC.

Atribuţiuni: Acest Divan are: atribuţiuni generale [a] şi atribuţiuni judecătoreşti [b].

a) *Atribuţiuni generale:* Divanul judecătoresc cercetează şi rezolvă, în primul rang, toate afacerile privitoare la înalta ocârmuire a ţării.

b) *Atribuţiuni judecătoreşti:* El cercetează şi judecă, în primă instanţă, toate afacerile civile mai însemnate şi pentru sume mai mari.

Personal: Divanul judecătoresc este compus din următoarele „cilenuri“:

1. Vel Logofătul ţării de jos, ca preşedinte;
2. Vel Logofătul ţării de sus, ca vice-preşedinte;
3. Intâiul Vel Vornic al ţării de jos;
4. Al doilea Vel Vornic al ţării de jos;
5. Intâiul Vel Vornic al ţării de sus;
6. Al doilea Vel Vornic al ţării de sus;
7. Vel Vornic de obştie;
8. Vel Spătarul; şi
9. Vel Vornicul de aprozi, ca membri.

1. Vel Logofătul ţării de jos.

Atribuţiuni: Prin acest dregător, ca preşedinte al Divanului judecătoresc, „se hotărăsc şi se sfârşesc toate pricinile de judecăţi ce intră în cercetare, cari hotărîri se fac într'o simfonie cu socotinţa şi a celorlalţi judecători ai acestui Divan“.

Remuneraţie : In anul 1809, remuneraţia Vel Logofătului ţării de jos s'a ridicat la suma de 9774 lei, compunându-se şi din salar [a] şi din taxe [b].

a) *Salarul:* Vel Logofătul ţării de jos are un salar de 5130 lei, primitori în mână, pe an, salarul de bază fiind 5400 lei. Diferenţa de 270 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

b) *Taxele* [numite avaetul veliţilor logofeţi] : Constau în „giumătate din suma aceea ce se ia câte 6 lei de pungă, pe câte pungi se cuprind în dreapta sumă a vânzării slujbelor rusumaturii : vamă, ocnă, goştină, desetină şi vădrărit, socotindu-se punga, după obicinuinţa din vechime, câte 500 lei turceşti, care venit... îl dau cumpărătorii fieşticărui rusumat, afară de suma cumpărăturii", cu alte cuvinte Vel Logofătul ţării de jos are, prin lege recunoscut, dreptul la un comision plătit de concesionarii unor anumite avuţii ale Statului şi impozite.

Iată „avaetul veliţilor logofeţi", în 1809 :

	Obiectul concesiunii	Preţul	Numărul pungilor	Comision 6%
1	desetina	150.000	300	1800
2	goştina	140.000	280	1680
3	ocna	184.000	368	2208
4	vama	120.000	240	1440
5	vădrăritul	180.000	360	2160
	Total . . .	774.000	1548	9288

Din suma de lei 9288, Vel Logofătul ţării de jos a primit 4644 lei [$^1/_2$].

Subalterni. Acest dregător „are sub sine pe toţi diecii ce alcătuiesc cancelariea" Divanului judecătoresc [a] şi sub ascultarea sa pe vornicii de poartă [b].

a) *Diecii Divanului.* Numărul lor se ridică până la 30. Unii dintre ei se numesc logofăţi de taină.

Logofăţi de taină sunt acei dintre diecii Divanului cărora li se dau lucrări în pricini mari.

Dieci, pur şi simplu, rămân a se numi acei, cărora li se dau lucrări în pricini mici.

Atribuţiuni. Lucrările diecilor atârnă de afacerile Divanului după nevoile membrilor lui.

Remuneraţie. Diecii sunt retribuiţi şi cu salar [a] şi prin taxe [b].

a) *Salarul :* In 1810, salarul diecilor s'a ridicat la suma globală de 17940 lei. Suma fixată pentru toţi la un loc „se împărţeşte de către Vel Logofăt de ţara de jos la toţi, cât socoteşte că i se cuvine fiecăruia".

Este un mod de a se proporţiona salarul cu serviciile efectiv prestate, dar şi un prilej de arbitrar.

b) *Taxele.* Constau din anumite sume de bani, prevăzute într'un tarif, pe cari diecii le încasează dela părţi pentru diferite acte şi lucrări. Este un sistem de plată practicat şi azi de Stat în ce priveşte notarii publici.

In tabloul de mai jos dăm tariful onorariilor, la care au dreptul diecii de Divan.

	NATURA actului scris sau a lucrării săvârşite	Fără privire la valoare	Având valoare		
			Mică	Mijlocie	Mare
	Carte de judecată în pricini. . .		10	20—	40
2	Carte de întăritură în stăpânire de moşii şi altele	20			
3	Carte de hotărnicie, publicaţie . .	2			
4	Carte de jalobă, ţidulă	1			
5	Carte pentru pază de păduri . .	1			
6	Răvaş de jalobă.	30			
7	Trecere în condică : carte de judecată în pricini		1	2.60	5
8	Idem, carte de întăritură	1			

b) *Vornicii de poartă.* Sunt în număr de 6. Funcţionază pe lângă Divanul Judecătoresc.

Atribuţiuni. După rânduiala Vel Logofătului ţării de jos, vornicii de poartă hotărăsc moşii ; preţăluesc case, dugheni ; cercetează pricini de hotar.

Remuneraţie. Ca şi diecii, aceşti vornici sunt retribuiţi şi cu salar [a] şi prin taxe [b].

a) *Salarul.* Un vornic de poartă are un salar de 360 lei pe an.

b) *Taxele.* Ca şi diecii, vornicii de poartă au un tarif de onorarii pentru lucrările, pe cari le săvârşesc.

In tabloul de mai jos dăm acest tarif :

	Felul lucrării săvârşite	Fără privire la valoare	Având valoare			
			Mică		Mare	
			Lei	Bani	Lei	Bani
1	Hotărnicie: de toată piatra . . .	3				
2	Preţăluire : casă, dughiană . . .		2	60	5	5
3	Idem, vită			30		60
4	Idem, haine şi alte pojijii casnice	0,5%				

Vornicii de aprozi primesc şi *cheltueli de deplasare.* „...când se trimit afară, li se hotărăşte osteneala de către Vel Logofăt de ţara de jos, după cuviinţă".

2. Vel Logofătul ţării de sus.

Atribuţiuni. „Acest dregător are rangul al doilea după Vel Logofăt de ţara de gios, împreună şezător în Divanul giudecătorii. Dator a se afla în toată vremea în Divan la cercetarea tuturor pricinilor de giudecăţi împreună cu celelalte cilenuri".

Remuneraţie. In 1809, remuneraţia Vel Logofătului ţării de sus a fost de 9774 lei, fiind egală cu acea a Vel Logofătului ţării de jos, ca având exact aceleaşi isvoare.

3. Intâiul Vel Vornic al ţării de jos.

Atribuţiuni. Acest dregător este „cilen al Divanului de giudecătorie, dator a se afla la cercerarea tuturor pricinilor în Divan,

întru o unire cu veliţii logofeţi, la toate hotărîrile şi sfârşirile de pricini".

Remuneraţie. Vel Vornicul ţării de jos este retribuit numai cu un salar de 6840 lei, primitor în mână, pe an, salarul de bază fiind de 7200 lei. Diferenţa de 360 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

4. Al doilea Vel Vornic al ţării de jos.

Atribuţiuni şi remuneraţie, ca mai sus la No. 3.

5. Intâiul Vel Vornic al ţării de sus

Atribuţiuni şi remuneraţie, ca mai sus la No. 3.

6. Al doilea Vel Vornic al ţării de sus.

Atribuţiuni şi remuneraţie, ca mai sus la No. 3.

7. Vel Vornicul obştei.

Funcţiunea Vel Vornicului obştiei a luat fiinţă în timpul domniei lui Alexandru Moruzi [4 Octombrie 1802 —August 1806].

Atribuţiuni. Acest dregător are atribuţiunile următoare: judecă în calitate de membru în Divanul judecătoresc [A]; are calitatea de judecător în materie de partaj succesoral [B]; deasemenea în materie de administraţie succesorală şi tutelară [C]; administrează averile străinilor, devenite vacante [D]; conduce Casa cutiei milelor [E].

A. Ca *membru în Divanul judecătoresc,* Vornicul de aprozi „este îndatorat a se afla în Divan şezător împreună după cei patru vornici mari, iscălind şi hotărîrile pricinilor". Cu alte cuvinte, participă, cu vot deliberativ, la lucrările Divanului judecătoresc.

B. In materie de *partaj succesoral:* „Impărţirile chironomiilor, prin Vornic de obşte se fac".

C. In materie de *administraţie judiciară şi tutelară.* El este îndatorat „a cerceta pricini de chironomii şi a rândui epitrop asupra averilor acelora ce se săvârşesc din viaţă şi de rămân nevrâsnici, a face catagrafie pentru avere şi priveghia pentru copii, desbătând şi averea rămasă de către alte datorii".

D. In ce priveşte *averile străinilor devenite vacante*, Vornicul de obştie „are puterea a lua întru a sa epitropie averile străinilor, care se săvârşesc din viaţă şi nu le rămân chironomi şI a le întrebuinţa la cutia milelor, spre ajutorul săracilor".

E. Ca *admiinistrator al Casei cutiei milelor*, are următoarele îndatoriri :

a) *Incasarea veniturilor.* El „este dator a purta de grijă pentru strângerea în vreme rânduită a veniturilor ce sunt hotărîte acestei Case".

b) *Plata milelor.* El „este dator a purta de grije... pentru împărţirea milelor, ce se dau pe fieşti care lună, după izvod anume, la văduve şi case cu totul scăpătate".

Isvodul acesta este întocmit de cătră Vel Vornicul obştii, cercetat şi întărit de către Divan.

c) *Darea socotelelor.* „...la sfârşitul anului slujbei sale, este dator a da samă, atât pentru venituri cât şi pentru daturi de mile".

Această dare de seamă este cercetată de cătră Divan [„boerii cei întăi"], care o şi întăreşte „dacă este urmată după cuviinţă".

Slujitori. Vel Vornicul de obştie are sub ascultarea sa 27—30, slujitori ce se numesc *vornicei ai obştiei.*

Aceştia se „orânduesc la locurile unde cere trebuinţa".

Remuneraţie. Vel Vornicul obştiei primeşte un prim salar dela Casa răsurilor [a], un al doilea salar dela Casa cutiei milelor [b] şi un plocon dela cei 30 vornicei ai obştiei [C].

a) *Primul salar* este de 3420 lei, primitori în mână, pe an, salarul de bază fiind de 3600 lei. Diferenţa de 180 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

b) *Al doilea salar* este de 3600 lei pe an, fără nici o reţinere.

c) *Ploconul* îl dau vorniceii obştiei şi se ridică la 50 lei pe an, câte 200 bani de fiecare, plătibil în două rate, „giumătate la svete Gheorghe şi giumătate la svit Dimitrie".

In total, Vel Vornicul obştiei primeşte pe an 7070 lei.

8. Vel Spătarul.

Atribuţiuni. Ca mai sus la No. 3.

Remuneraţie. Vel Spătarul este retribuit numai cu un salar de 3990 lei, primitori în mână, pe an, salarul de bază fiind 4200 lei. Diferenţa de 210 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

9. Vel Vornicul de aprozi

Funcţiunea Vel Vornicului de aprozi a luat fiinţă în timpul domniei lui Alexandru Mavrocordat [12 Ianuarie 1785—14 Decembrie 1786].

Atribuţiuni. Vel Vornicul de aprozi are în seama sa serviciul de executări [a] şi închisoarea numită vartă [b], ambele atârnând de Divan.

a) *Executările.* [„împlinirile"; „zapcilâcul", dela zapciu = împlinitor, executor].

Procedura. Hotărârile Divanului devin executorii numai dacă sînt definitive şi irevocabile [„sfârşite şi întărite"].

Cererea de executare se face în scris la Divan.

Dacă Divanul socoate că nu este cazul să acorde datornicului un termen de plată şi dacă ambele părţi locuesc în Iaşi, cererea se rândueşte la vornicia de aprozi cu arătare scrisă că „fiind dreaptă datorie, să se împlinească, ori având a răspunde vre-o parte, să se înfăţişeze la Divan". Vel Vornicul rândueşte un aprod, care se duce cu cererea la fiecare din părţi, aducându-le la Vornicie.

Dacă datornicul n'are „vre-un cuvânt de răspuns" şi dacă este „din starea celor, ce se pun la vartă", atunci Vel Vornicul de aprozi îl şi „închide".

Dacă, însă, el arată că are „a răspunde", îl înfăţişează la Divan şi numai după ce Divanul dă în scris hotărârea sa, Vornicia începe executarea.

Dacă datornicul locueşte „afară pe la ţinuturi", atunci „se face *volnicie* a Divanului, prin care se zice că se dă volnicie aprodului cutare să meargă la cutare ţinut şi prin marifetul ispravnicului să ridice pe cutare, ca să-l aducă la divan, sau să împlinească datoria".

Fără *ordinul scris* al Divanului, nici un dregător nu este îndreptăţit să ridice vre-un om, afară numai dacă este cazul ca un ispravnic să ridice vre-un birnic, vreun supus isprăvnicesc din ţinutul său, ori ca un zapciu să ridice vreunul din slujitorii lui.

b) *Varta* [închisoarea]. In calitate de conducător al închisorii, Vel Vornicul de aprozi are grija de „a scoate şi a înfăţişà înaintea giudecătorilor în fieştecare zi, pe rând, pe acei ce au să se judece".

Deaseminea, are sarcina de a aduce cu aprozii săi pe acei cari, după vadelele ce li se pun, nu vin ca să steie în giudeçată cu pârâşii lor".

Subalterni. Vel Vornicul de aprozi are sub sine pe următorii : Vatavul de aprozi [a]. ceauşul de aprozi [b] şi ispravnicii de aprozi [c].

a) *Vatavul de aprozi.* Arătăm atribuţiunile şi renumeraţia acestui slujbaş.

In ce priveşte *atribuţiunile*, „slujba sa este întru acele ce se rândueşte de către Divan şi de către Vornic de aprozi".

In ce priveşte *remuneraţia.* Vatavul de aprozi este retribuit numai cu un salar de 1140 lei, primitori în mână, pe an, salarul de bază fiind 1200 lei. Diferenţa de 60 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

b) *Ceauşul de aprozi.* Acest slujbaş are exact aceleaşi atribuţiuni şi aceiaşi remuneraţie ca şi Vatavul de aprozi.

c) *Ispravnicii de aprozi.* Sunt în număr de 4, câte unul la fiecare Divan.

Slujitorii. Arătăm atribuţiunile lor şi de câte categorii sunt ei.

In ce priveşte *atribuţiunile*, „Slujba lor este la ceea ce se orândueşte de către Vel Vornicul de aprozi, adică în poruncile Divanului".

In ce priveşte *categoriile.* Unii din slujitorii Vorniciei de aprozi se numesc aprozi [a], alţii fustaşi [b]

a) *Aprozii* sînt în număr de 121.

b) *Fustaşii* sînt în număr de 20.

Remuneraţia Vel Vornicului de aprozi. Acest dregător este retribuit şi cu salar [a] şi prin taxe [b], primeşte şi plocoane [c].

a) *Salarul.* Vel Vornicul de aprozi are un salar de 2280 lei, primitori în mână, pe an, salarul de bază fiind 2400 lei. Diferenţa de 120 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

b) *Taxa.* Este de 10% din banii ce se încasează pe cale de executare silită, sau din valoarea lucrurilor ce se iau în locul banilor datoriţi.

In materie de împrumut, până la 1 Noembrie 1809, taxa sus arătată era plătită de creditorii urmăritori, în măsura îndestulării

creanţei lor; după această dată, potrivit unei hotărâri a sfatului de obştie, ea a fost pusă în sarcina debitorului urmărit.

Taxa aduce Vel Vornicului de aprozi un venit de 17.000 lei pe an.

c) *Plocoanele.* Vel Vornicului de aprozi îi dau plocon şi aprozii şi fustaşii.

Ploconul aprozilor este de 5 lei pe an de fiecare, plătibil în două rate: „giumătate la svete Gheorghe şi giumătate la svete Dimitrie". Acest plocon se ridică la suma de 605 lei pe an.

Ploconul fustaşilor este de 60 parale pe an de fiecare şi se ridică la suma de 30 lei pe an.

In total remuneraţia Vel Vornicului de aprozi se ridică la suma de 19915 lei pe an.

Vel Logofătul.

Atribuţiuni. Acest dregător are două însărcinări speciale: una pe lângă Intâiul Divan [a] şi a doua în sânul Divanului judecătoresc [b].

a) *Insărcinarea specială pe lângă Intâiul Divan:* „Vel Logofătul „este dator a ceti toate jalobele la ocârmuirea cea întâi; a da răspuns în dosul fiştecărei jalobe supt iscălitura sa, arătând în ce loc să meargă jăluitorul ca să se cerceteze pricina".

Repartizează, deci, petiţiunile intrate la Divan, lucru pe care, după actuala organizare judecătorească, în ce priveşte instanţele cu mai multe secţiuni, îl face prim-preşedintele.

b) *Insărcinarea din sânul Divanului judecătoresc.*

El „este dator a sta la cercetarea pricinilor şi a ceti judecătorilor scrisorile ce scot jăluitorii în pricinile ce au".

Lucrul acesta este lăsat azi, în general, în seama părţilor prigonitoare; uneori legea îl dă în sarcina unui judecător raportor; de cele mai multe ori, în sarcina grefierului de şedinţă; de obiceiu îl fac, în camera de chibzuire, toţi judecătorii complectului de judecată, sau se presupune că-l fac.

Personal auxiliar şi slujitori: Vel Logofătul este ajutat în executarea primei însărcinări de izbaşa de Divan [a]; având încă sub sine şi un număr de slujitori, ce se numesc fustaşi [b].

a) *Izbaşa de Divan.* Arătăm atribuţiunile şi remuneraţia acestui slujbaş.

Atribuţiuni. „Slujba sa este de a strânge şi a lua jalbele fieştecăruia şi a le da la Vel Logofăt, ca să le citească. Şi după ce i se rânduesc cu răspunsul în dos la ce loc de giudecătorie să meargă fiecare jăluitor pentru cercetarea pricinii, este dator a lua iarăşi jalobele dela Vel Logofăt şi a le da în mână jăluitorilor, povăţuind pe acei cu neştiinţă de carte şi de obiceiuri la ce loc să meargă şi la cine să se înfăţişeze".

Remuneraţie : Izbaşa de Divan este remunerat şi cu salar şi prin taxe.

Salarul. Este de 120 lei, primitori în mână, pe an.

Taxa : Este „de câte 9 bani de toată jaloba ce i se dă răspunsul în dos, plătindu-i-se aceşti câte 9 bani, când o dă în mâna jăluitorului".

b) *Slujitori.* Vel Logofătul are sub sine 24 fustaşi.

Remuneraţia acestui dregător. Vel Logofătul este remunerat şi cu salar [a] şi prin taxe [b], primeşte şi plocon [c.].

a) *Salarul.* El este retribuit cu un salar de 1140 lei, primitor în mână, pe an, salarul de bază fiind 1200. Diferenţa de 60 lei se reţine în folosul Casei cutiei milelor.

b) *Taxele.* In 1809, Vel Logofătul a avut din taxe un venit de 600 lei.

In tabloul de mai jos, dăm tariful onorariilor acestui dregător:

	NATURA ACTULUI	Taxa	
		L.	B
1	Carte de judecată pentru pricini mari de moşii	15	—
2	Carte de întăritură pentru moşii întregi . . .	20	—
3	Idem, pentru părţi de moşii, case, dughene, vii, ţigani	10	—
4	Carte de hotărnicie, pentru paza pădurilor . .	1	—
5	Carte după jalobă, de volnicie, publicaţie . .	—	30

In total remunerația Vel Logofătuiui, pe anul 1809, a fost de 1776 lei.

Const. Teodorescu

Notițe bibliografice. A se vedea:

A. „Vedomostie pentru toate locurile cele de slujbă sau dregătorie, ce să află în cnejie Moldovii, care locuri să prind de pământeni, cum şi de veniturile, ce are fieştecare loc de slujbă într'un an", act extras din „Arhivele Senatorilor Chişinău", „Dela" No. 1730/1810 şi publicat în „Arhivele Basarabiei", 1932, n, 1, pag. 39—46 şi n. 3, pag. 179—203.

B. „Instrucțiile pentru datoriile ce atârnă asupra Vorniciei de aprozi, Agiei, Hătmăniei şi asupra Vorniciei de obşte", alcătuite la 5 Iulie 1811 de „Divanul cnejiei Moldovei", în frunte cu mitropolitul Gavril Bănulescu şi publicate în „Arhivele Basarabiei", 1930, n. 1, pag. 34-43.

TRISTEȚEA

Tristeța e nemângăiată,
E neagră ca o pasere de pradă,
E grea ca urletul de valuri,
Ca o cădere rece de cascadă.

Pe umeri slabi şi gârboviți
O porți prin negura de vremuri,
Bătând acelaş drum mocnit
De prăbuşiri şi de cutremuri.

Tristeța noastră nu-i stingheră:
Pe acelaş drum ne îmbulzim
Ființe mii, cu rosturi ne'nțelese;
De-acelaş dor cu toții ne'ncălzim.

Tristeța, dînsa singură nu moare,
Işi fâlfâe drapelul biruinții
In largul vast al gândurilor noastre,
Pe vasu 'ndoliat al suferinții.

Elena Dobroşinschi

Schițe Basarabene

AŞA ERA ODATĂ.

Eram cam de vre-o zece ani, şi-mi aduc acum aminte limpede de copilăria mea dela Morozeni. Cele mai mici amănunte ale zilei mi le amintesc, iar faptele ce au putut atunci să mă impresioneze mai mult au rămas săpate adânc în mine şi anii n'au fost în stare să le şteargă. Mi-a rămas în minte baba sau măşca *Pălada, cum îi spuneam noi copii, cu cocioaba ei de căsuță pe o coastă şi dela care furam mere şi prăsade cu vărul meu Păvăluță. Mărul dela via bunicii, pe care moşul meu Ştefan l-a tăiat bun, sănătos, numai de ciuda noastră, că n'avea parte nici de un măr dintr'nsul. Podul de piatră din rîpă, peste care trebuia să trecem ca să ne ducem la pere şi sub care mâca spunea că sunt bălauri, doară ne-ar fi frică nouă copiilor şi să ne astâmpărăm acasă. Dar ți-ai găsit. Cînd ajungeam aproape de pod, închideam cu toții ochii şi o rupeam la fugă peste pod, ca să nu ne vadă bălaurii. Intotdeauna şi acuma chiar, cînd trec peste vre'un pod, fără să vreau, numaidecât îmi aduc aminte de bălaurii mîcîi, cu limbi de foc şi ochi de jăratec. Dar săraca baba Catrina cîte ceasuri vesele am petrecut pe socoteala bunătății ei fără margină. Era simplă, fără nici un vicleşug. Imbătrînise ca servitoare la vechilul boerului Grubneac. Toată săptămâna strângea cîte un pumn de tărîțe, din care Sîmbăta cocea turte şi ni le da nouă de pomană, de sufletul ei. Ca să le putem mînca, — nici vorbă. Dar noi îi ştiam obiceiul, şi o aşteptam ca să vină cu sânul plin de turte ca să putem rîde. Insă ea nu se supăra niciodată.*

Tot aşa mi-aduc aminte de o zi pe care o aştepta tot satul de vre o lună întreagă şi de care prinsesem veste şi noi copii. Era ziua în care trebuiau să plece flăcăii la moscali.

Incă din ajun se simţea ceva neobişnuit în sat. Era acea linişte grea, apăsătoare, dinaintea unei furtuni cu ploaie torenţială. Fiecare pînă la copil ştia cîţi şi cine pleacă. Gavril a mîşcăi Anica, Ion a cutăruia, cela, cela, de toţi erau 21. Toţi flăcăi într'ales, unul mai zdravăn decît altul. Unul pleca tocmai la Varşovia, altul la Turchestan, Caucaz, cu toţii se duceau departe de satul lor drag cu dealurile Cîrchiei, Răcea, Horodinca şi Radova. Şi nu se duceau pe timp scurt, dar pe cel puţin cinci ani. Cinci anişori în şir aşteaptă-ţi tu, mamă dragă, ficioraşul tău, care poate să nu se mai întoarcă niciodată. In dimineaţa plecării satul gemea, toţi erau în picioare gata să petreacă pînă departe de sat pe recruţi. Fiecare simţea aceasta ca o datorie. Cei ce trebuiau să plece se plimbau prin sat, cîntînd de jele şi vrînd să-şi întipărească în mintea lor cît se poate de bine satul drag, pe care să şi-l poată închipui mai bine, acolo departe între streini. Nici unul nu era beat, toţi erau treji.

Mamele îi plîngeau şi îi boceau din urmă ca pe nişte morţi, prea puţină nădejde aveau ele că-i vor mai vedea.

Dar iată deacuma la marginea satului, gata să se urce în căruţele ce i aşteaptă. Fiecare îşi ia ziua bună şi se iartă cu părinţii, neamurile, cunoscuţii, prietenii. Deacuma, mamă dragă, să vezi plînsete şi bocete. Dar acuma plîng cu toţii cei de faţă, vezi cum plîng şi copii şi fetele mari, ce nu degrabă o să-l vadă pe bădiţa. Douzeci de chiote răsună deodată şi trăsurile au plecat.

In urmă, încetul cu încetul, se potoleşte totul şi numai vre o zi două deasupra satului parcă pluteşte pecetea tristeţei, pe urmă totul intră în normal.

CUIBUŞOR CU PATRU OUĂ

— INSEMNĂRI —

Duminică 13/VI.

Umblînd prin iarbă am găsit la rădăcina unei burueni un cuib cu patru ouşoare. Mici şi pistruețe, urîte, singurele. Le privesc şi în acelaş timp aud cum micuţa pasăre speriată, ciripind, mă roagă să-i las ouăle în pace. Să nu i le stric. Sărmana, rău-voitor mă crede. Eu nici n'aveam de gînd s'o supăr. Şi plec, lăsînd-o uşurată că primejdia a trecut. N'ai teamă de mine,

micuţo. Voi veni mai tîrziu să-ţi văd puişorii, mici, îmbrăcaţi în tulei şi atunci ne vom bucura amîndoi. Voi aduce şi eu pe puiul meu şi-i va vedea pe ai tăi, ce bine-i părea! Rămîi fericită şi nu te teme, fugi pe ouă înapoi. Eu mă duc.

Marţi 15/VI

Azi iarăşi am venit la tine. Dar ce bucurie pe tine! Ai puişori. Uite-i golaşi şi cu ciocurile căscate. Tiu, tiu, tiu, mititeii. I-aş săruta în cioc, dacă l-ar închide şi dacă tu nu te-ai teme aşa de tare, mămuţă fricoasă. Dar le este foame, îmi pare că te-ar înghiţi şi pe tine; aleargă şi le caută de mîncare. Iaca, ei nu se tem deloc de mine, sărăcuţii de mine, sărăcuţii încă nu ştiu ce este frica. Bine ar fi, dacă nici n'ar fi nevoie să ştie. Dar, după cum văd, pasăre urîtă ce eşti, dacă aşi sta mai mult aici, ţi-ai hemesi puişorii de foame. Aleargă după mîncare, nu-ţi fie teamă. Nu ţi-i iau.

Miercuri 16/VI.

Eri a plouat aşa de tare. Eu mă gîndeam la voi. Am hotărît să viu azi să vă văd. Imi era frică să nu se fi întâmplat ceva cu voi. Şi am venit. Doamne, ce presimţire rea am avut eri. Ploaia rece, nemiloasă nu v'a cruţat. Am găsit numai pe mama voastră pe un săci uscat, ciripind, plîngîndu-vă pe voi. Şi i-am zis să nu mai plîngă, că tot degeaba este, ci alt cuibuşor să-şi facă şi alţi puişori să-şi scoată. Ea a dat din aripi şi a zburat.

M'am dus la vecina ei să-i văd copiii. Ce noroc şi fericire. Şasă ciocurele căscate m'au salutat, flămînde. Ce-ar fi dacă aş şti ce vă place, v'aşi aduce de mîncare. Dar mama voastră-i mîndră de grija ce vă poartă şi de mine nici nu-i pasă. Să mă supăr, nu pot. Insă ca să vă văd de cîte ori îmi place ea nu mă poate împiedica. Vreau să fiţi cu toţii mari. Să fie mama mîndră de voi şi voi buni ca ea.

Joi 17/VI.

Bine v'am găsit, dragii mei, voinici, sănătoşi, dar tot golani. Şi încă tot nu v'aţi săturat. Mama voastră stă de-o parte şi mă îndeamnă par'că să plec. Şi eu o să plec. Dar vreau să vă văd mai bine, îmi sunteţi aşa de dragi, că mai v'aşi lua cu mine să vă duc la puiul meu. Dar vă las să creşteţi mari. Bucuria voastră

va fi şi a mea. Mă veţi cunoaşte voi atunci, cînd veţi putea zbura? De nu, vă voi cunoaşte eu, voi veni să văd puii voştri. Mama voastră ţipă. La revedere.

Vineri 18/VI.

Cînd ţi-i mai mare drag să trăeşti pe lume atunci .... nu mai trăeşti. Azi izvor de viaţă — mîine bun de îngrăşat pământul. Azi părticică din întreg — mîine nimic întreg.

Puişorii mei, începeau să-şi schimbe puful în pene şi i-am găsit ...... iar deasupra lor, acoperindu-i cu aripele întinse, adormită pentru veci — mama lor. Mamă, mamă dragă, te-ai dus cu ei, n'ai vrut să-i laşi să moară singuri. Sub aripioarele tale au eşit din ouă şi tot aşa învelindu-i, ai murit cu ei.

Aşa e mama — mamă.

M. Bârcă

GELOZIE

Iubirea mea, suavă ca o floare,
Sub sărutări de raze sprinten creşte,
Iar sub a ochilor tăi nepăsare,
Ca floarea din câmpii se ofileşte.
Dintr'o privire dată nu ştiu cui
Şi-un zâmbet îndreptat în altă parte,
Iubirea-mi, ca iubirea nimănui,
In plâns neostoit îşi roagă moarte.
Şi dacă văd — speranţele mă mint —
Eu nu mai vin să-ţi strig „nu mă uita“;
Când altui dărueşti privirea ta
Pumnalul vechi îl fac ca de argint.

Tony Luţcan

Manuscrisele dela M-rea Noul Neamţ

In primul număr al revistei „Viaţa Basarabiei" atrăgeam atenţia asupra unei „primejdii" — cum calificam intenţia — de-a se înstrăina cele mai importante manuscrise care se păstrează încă la M-rea Noul Neamţ din judeţul Tighina. Este una din puţinele comori de acest fel pe care le posedă Basarabia şi consideram de greşită intenţia Academiei de-a le transporta la Bucureşti. A fost numai o încercare; administraţia mînăstirei s'a lăsat greoae, delegatul Academiei n'a mai insistat şi manuscrisele au rămas mai departe în friguroasa încăpere a bibliotecii dela Noul Neamţ, clădire de altfel construită special destinaţiei sale. Aşa că mai putem vorbi de ele în „Basarabia artistică şi arheologică".

Pe moşia Chiţcani la 12 klm. de Tighina se află M-rea Noul Neamţ, numită astfel spre deosebire de Neamţul Moldovei, de care este strîns legată. Despre această mînăstire şi 'ntemeetorii ei s'a scris un interesant articol de d-l Ciobanu în revista „Lamura" de-acum vreo 10 ani, iar în ruseşte o schiţă de mitropolitul Gurie în 1911. O lucrare mai largă a format subiectul tezei de licenţă a păr. N. Grosu, susţinută la Facultatea de Teologie, dar nepublicată şi incomplectă ca bibliografie. In aceste studii se insistă puţin despre manuscrisele de care ne ocupăm.

Pe timpul şi din cauza secularizării, o parte din călugării dela Neamţ, văzînd situaţia grea a mînăstirii, s'au împrăştiat, unii ajungînd pînă la malul Nistrului, pe moşia mînăstirei dela Chiţcani, unde trăia ieromonahul Teofan. Cu stăruinţa acestuia şi sprijinul mitropolitului Sofronie, s'a înfiinţat aici M-rea Noul Neamţ în 1862, unul din fruntaşii călugărilor fiind părintele Andronic.

Om învăţat — a redactat o serie de lucrări, pînă azi în manuscris — caşi Teofan, de origină Bucovinean, a adus cu sine o serie de cărţi şi manuscrise din biblioteca Vechiului Neamţ, din care unele de-o valoare deosebită. Despre cele mai vechi a scris cunos-

cutul slavist Iaţimirschi [1], căruia i s'a adus învinuirea c'ar fi „subtilizat" o parte din ele. Oricum însă au mai rămas cîteva, despre care eram de părere să se transporte în capitala Basarabiei, pentru a înfrumuseţa eventualul muzeu, atît de necesar. Nu 'nvinuim pe nimeni, dar nu putem uita dispariţia atît de interesantei Evanghelii dată de Petru Rareş M-rei Căpriana, singurul document sigur al fundării ei.

[1]) A. I. Iaţimirski „Sloveanskiea rukopisi Nemeţkago Monastirea vă Rumunii" Moscova 1898 şi 'n deosebi „Slovenskiea i ruskiea rukopisi rumunskih bibliotek" St. Peterburg 1905.

Numărul manuscriselor rămase e cam de vreo 25—30, multe însemnate din punct de vedere filologic; noi ne vom ocupa numai de cele cîteva cu oarecare valoare artistică.

Sub numărul 22 din învechitul catalog se găseşte un *Sbornic* din secolul XIV, un „Sbornic postniceskii“, polustav mai vechi, clar şi egal scris, cu ortografia medio-bulgară. Iaţimirski nu dă nici o informaţie despre miniaturi. Are un frontispiciu mai larg dintr'o serie de romburi cu cruci, cîte 3 şi 2, 2, 2 şi 3 cercuri, la capete două frumoase ornamentaţii ca nişte păsăruici, la mijloc crucea. Culorile sunt combinate cu măestrie: cîmpul verde pal, crucea aurie, desenurile liniilor cu mult auriu, apoi albastru siniliu prin mijloc; aurul este mărginit aproape peste tot de-o fină dungă roşiatică. Literile de sus cuprind jumătate de pagină, din aur cu borduri roşiatice. Desenul în genere de multă fineţă; culorile uşor şterse, mai ales albastrul din mijloc.

Un tip asemănător de miniaturi apare la Evanghelia din 1436 aflătoare la M-rea Neamţ, după reproducerea lui Iaţimirschi [1]. Probabil că miniaturistul se va fi folosit de Sbornicul nostru ca model. De altfel motivul apare şi'n alte lucrări tipărite, care s'au folosit cu siguranţă de modelul miniaturilor. Cităm de pildă, Liturghierul slavonesc tipărit la Tîrgovişte în 1508 — cu diferenţieri la numărul redus al cercurilor şi la capetele libere ce primesc aici coroane [2]. Mai simplificat apare la Psaltirea sloveneascā tipărită la Braşov în 1588, citată de Karataev [3].

Inrudit de aproape este frontispiciu depe un Evangheliar dela 1607, aflător la M-rea Suceviţa, mai bogat însă.

La numărul 6 se află un *Apostol* dela începutul secolului XVI, despre ale cărui ilustraţii Iaţimirschi pomeneşte doar că sunt formate din „împletituri ornamentale, flori şi frunze stilizate, cu aur şi culori, peste tot 37“ [4]. La fila 3 are un frontispiciu din 2, 1 şi $1^1/_2$ şi 2 cercuri; culorile: liniile din aur, la mijloc albastru—verzi; florile în mijloc roşii, la mijloc puţin verde, crucea simplă roşie, marginile la fel ca anterioarele. Pe prima pagină are un chenar mic

---

[1] „Slov. rukolsi Nem. Mon.3„ 0 t. XV.

[2] Bianu şi Hodoş „Bibliografia veche romînească“ Bucureşti 1903, I, p. 3.

[3] Ibidem, p. 102.

[4] Iaţimirschi, op. cit., p. 84.

din antrelacuri romboidale, de culori auriu, roş şi verde; o iniţială B mare la fel. Tipul apare la un Octoih din al doilea sfert al veacului XV aflător la Neamţ sub No. 34 [1]), probabil modelul Apostolului dela Noul Neamţ. La frontispiciu se aseamănă, deşi mai redus, cu Evanghelia din 1512 dela Neamţ [2]), probabil de acelaş meşter.

La No. 2 se află o *Psaltire* din secolul *XVI*, cu polustav frumos, maşcat, scriere moldovenească, ortografia medio-bulgară. La Iaţimirschi indicaţii „ilustraţii din figuri geometrice împletite din aur şi culori". Are la fila 3 un frontispiciu din antrelacuri mici, foarte împletite, cu capetele similare terminându-se sus mai simplu. Culorile: pe margini albastru de culoarea cerului, liniile aurii cu verde, violet şi roş la mijloc, abundând primul; făclia din dreapta e ţinută de o mînă. Litera iniţială este la fel lucrată.

Primul manuscris catalogat este o *Psaltire* dela 1529 — pe scoarţă are o însemnare dela 1756 — cu polustav frumos, scris moldovenesc, ortografia medio-bulgară. Aceleaşi scurte informaţii la Iaţimirschi asupra ilustraţiilor şi unor litere. Pe prima pagină are un frontispiciu din împletituri mari, formînd trei cercuri intercalate, cu capetele ca făclii terminate în fructe. Culorile sunt: mai mult auriu,

---

1) Iaţimirschi, op. cit. 31, t. XVI.
2) Idem, 35, t. XVIII.

verde mai puţin, roşul redus. Se aseamănă cu Manuscrisul „Slujebnic" din 1634 dela M-rea Neamţ [1]) şi cu o Evanghelie dela sfîrşitul secol. XV tot dela Neamţ [2]) — din aceiaşi familie, poate acelaşi atelier.

Sub numărul 14 este trecut un manuscris „Slova sv. Grigoriea Bogoslova" din 1424, pe care nu l-am mai putut găsi în bibliotecă, bănuesc definitiv dispărut. La Iaţimirschi sunt următoarele date: polustav frumos, medio-bulgară, ilustraţiuni din frumoase cercuri (12) împletite din aur şi diferite culori [3]). Se pare că face parte din aceiaşi familie de miniaturi ca Sbornicul din sec. XIV, despre care am insistat la început.

Mai există încă o serie de manuscrise la bibliotecă, mai noi şi mai puţin reuşit ilustrate; sunt copii, într'o singură culoare, după gravurile tipăriturilor din secolele XVI — XVIII. In rîndul lor putem aminti şi lucrările călugărului Andronic, din care două despre istoria Noului Neamţ şi Secul. Sunt scrise într'un stil aproape naiv, care-l fixează în familia cronicarilor, ca un întârziat urmaş al lor; cu o frumoasă scriere, ce aminteşte de faimoşii caligrafi din mînăstiri — fără nici o ilustraţie.

Puţinele manuscrise, despre ale căror miniaturi am schiţat rîndurile de faţă, fac parte din marea familie a literaturii slavo-romîne, elaborată în centrele mînăstireşti de caligrafi şi miniaturişti, din care prea puţini cunoaştem. Manuscrisele dela Noul Neamţ, revenite iarăşi în patrimoniul nostru, pot sta cu cinste alături de cele dela Putna sau Dragomirna ale mitropolitului artist Anastasie Crimha.

P. Constantinescu-Iaşi

---

[1]) Idem, 41, XXI.

[2]) Idem, 33 t. XVII.

[3]) „Slov. ruk. Nem. Mon." p. 84.

Bilanţul economic al Basarabiei pe anul 1932.

Populaţiunea Basarabiei, crescută într'o gospodărie patriarhală şi redusă la rolul de producător a materiilor brute, n'a avut posibilitatea în trecut de a-şi manifesta independenţa sa economică.

Bogată în materii brute, Basarabia are posibilitatea de a-şi desvolta în condiţiuni excelente *industria alimentară, ceramică şi, în parte, cea chimică.* După răsboi s'au întrezărit posibilităţi noi de desvoltare a factorilor de producţiune. Insă acest eveniment a coincis cu unele conjucturi economice defavorabile, provocate de transformările sociale şi unele corecturi aduse în repartiţia istorică a bunurilor (în special exproprierea). Improprietărirea celor deposedaţi şi pulverizarea proprietăţii a scăzut enorm producţia noastră calitativ şi cantitativ.

Intervenţia statului în producţiune, circulaţiune şi consumaţiune a făcut să se întârzie consolidarea proprietăţii agricole mici şi a stimulat formarea unei industrii naţionale suprapuse agriculturii.

Taxele de export postbelice asupra produselor agricole, deşi au furnizat trezoreriei importante fonduri şi au menţinut costul de viaţă la un nivel scăzut, furnizând industriei indigene materii prime şi mâna de lucru eftină, totuşi n'au dat posibilitate agricultorului basarabean de a se folosi de conjuctura favorabilă exterioară pentru consolidarea sa economică. Şi de notat că marea majoritate a celor împroprietăriţi în Basarabia sunt moldoveni, cari au fost deposedaţi în decursul istoriei prin diferite mijloace de constrângere.

Dar taxele de export au mai avut darul de a îndepărta industria noastră agricolă de pe pieţele externe. O mare parte din beneficiu trecând în mâna Statului sub forma de impozite directe şi indirecte, producătorul agricol din Basarabia n'a putut perfec-

ţiona cultura sa agricolă, fiind concurat în această direcţie, cu succes, de către producătorii altor ţări, în special transoceanice, cari, neavând ţărani şi chestiuni sociale de regulat în legătură cu această clasă şi neavând de suportat impozite mari, au putut mecaniza şi raţionaliza agricultura, reuşind de a-şi mări considerabil cantitatea, îmbunătăţi calitatea şi a-şi micşora, în acelaş timp, şi preţul de cost al producţiunii. S'au defrişat acolo terenuri virgine enorme şi cu produsele lor s'a inundat piata mondială.

U.S.S.R., organizând între timp producţia sa agricolă, a aruncat pe piaţa mondială cu preţuri derizorii cantităţi apreciabile de cereale, ceeace a agravat şi mai mult situaţia producătorului agricol basarabean.

Tariful vamal protecţionist a apărat industria ţării în perioada ei de dezvoltare de concurenţa industriei streine, dar această încurajare a fost făcută pe spinarea producătorului agricol, care lovit odată cu taxele de export excesive a fost lovit pentru a doua oară cu preţurile urcate asupra produselor manufacturiere de care avea nevoie.

Căile de comunicaţie din Basarabia sunt cu totul insuficiente pentru scurgerea produselor spre centre de consumaţiune sau punctele de exportaţiune. Lipsesc căi ferate dela Nord spre Sud (în special calea ferată Bălţi — Orhei — Chişinău cu direcţia spre Mare) şi lipsesc şoselele menite de a străbate Basarabia în lung şi în lat şi a o lega, cel puţin economiceşte, cu restul ţării. Căile navigabile din Basarabia pentru moment sunt aproape inexistente: Prutul este împotmolit, Nistru închis, iar la Mare lipseşte un port bine organizat.

Nici tariful C. F. R. nu este în măsură de a satisface cerinţele producţiunii basarabene. Politica tarifară de astăzi scumpeşte producţia agricolă basarabeană la centrele de consumaţiune faţă de aceleaşi produse din alte provincii româneşti. Pentru a demonstra acest lucru este suficient de a menţiona o dispoziţiune a Direcţiunii C. F. R. dată la începutul anului 1932, prin care se acorda o reducere de transport asupra porumbului românesc exportat în Cehoslavacia din regiunea ţării aflată la 700 km. depărtare de la frontierea vestică. Or, Basarabia, aflându-se la o depărtare mai mare de 700 km. de la frontiera vestică, n'a putut

beneficia de această reducere de transport şi în consecinţă producătorul basarabean n'a avut putinţa de a concura la export nici chiar cu produsele similare din restul ţării.

Criza a făcut ca 89% din populaţiunea Basarabiei *să-şi reducă standardul de viaţă la minimum posibil.* Scăderea puterii de cumpărare a producătorului agricol a pus într'o situaţie dificilă industria indigenă, iar aceasta pe salariat şi în ultima instanţă pe Stat. Acesta neputându-şi încasa impozitele stabilite în perioada inflaţionistă n'a putut respecta angajamentele sale, fiind în acelaş timp forţat pentru menţirea echilibrului economic de a interveni singur în viaţa economică a ţării. Generaţiunea actuală, deşi slăbită de războiul mondial şi urmările lui şi impovărată, în acelaş timp, cu contribuţiuni fiscale enorme cerute de imprejurările timpului, rezistă încă crizei şi încearcă mereu de a-şi reduce minimum de existenţă, trecând adesea ori limita prescrisă de legea natalităţii. Neo-mercantilismul economic exagerat a ţărilor occidentale şi restricţiuni vamale din ce în ce mai severe aplicate producţiunii basarabene la export vor adânci criza economică şi mai mult în interiorul ei.

Idea aplicării *tarifului preferenţial* în ţările industriale asupra produselor agricole provenite din ţările europene orientale ar aduce o înviorare în viaţa economică a Basarabiei şi ar stimula producţiunea şi comerţul. Dacă Germania ne-ar acorda un tarif preferenţial *consolidat,* adică neputându-l urca din nou după intrarea în vigoare a convenţiunei respective şi dacă societăţile germane, ce deţin monopolul importului de cereale în Germania, nu s'ar cartela pentru a ridica preţurile, atunci desigur se poate spera într'un viitor apropiat mai favorabil plasării produselor agricole basarabene. Opunerea Angliei de a introduce tariful preferenţial pentru produsele agricole provenite din ţările Europei Orientale pare că are drept rezultat ca şi celelalte ţări occidentale, invocând acest pretext, întârzie de a-l introduce. Credem că Franţa şi Grecia, cari au nevoie de porumb (bob mic), ar putea importa cantităţi apreciabile dela noi. Cehoslovacia are nevoie de grâu şi de porumb furagier, iar Danemarca porumb (bob mic) pentru avicultura şi ovicultura ei: deasemenea şi Italia importă anual importante cantităţi de porumb. Citām numai aceste câteva cazuri pentru a arăta că înviorarea vieţii econo-

mice din Basarabia se poate obţine cu aceste înlesniri posibile. Semănăturile de grâu de toamnă făcându-se în condiţiuni normale, să sperăm că în anul 1933 Basarabia îşi va reocupa locul său de exportator al grâului.

Dar dacă posibilităţile de export a cerealelor noastre întâmpină greutăţi, atunci să încurajăm pe toate căile posibile *desvoltarea creşterii animalelor* în Basarabia. Transformarea produselor brute în produse industralizate ar avea avantajul de a valorifica în condiţiuni mai bune producţiunea solului, inculsiv şi resturile realizate în urma acestei transformări şi ar da de lucru unui apreciabil număr de muncitori ce astăzi grevează bugetul public şi ar evita posibilitatea unor incindente de ordin social provocate de şomaj. Franţa şi ţările apropiate din orient sunt debuşeuri favorabile pentru vitele noastre cornute şi ovine, mai cu seamă că Germania admite în condiţiuni avantajoase tranzitul lor pentru Franţa. Rămâne ca să câştigăm piaţa cehoslovacă şi cea austriacă în special pentru porcine şi se intensificăm pe cât e posibil avicultura şi ovicultura în Basarabia pentru necesităţile pieţii germane şi ale orientului apropiat.

Vinurile şi fructele basarabene, faima ei de odinioară, se plasează cu greu pe pieţele streine, în special în Polonia, din cauza piedicilor vamale şi din cauza concurenţei Franţei, Ungariei, Jugoslaviei, iar în ultimul timp a Italiei şi Statelor-Unite. Repetăm, Statele-Unite ! Astăzi merele din California au învins în preţ şi calitate pe piaţa poloneză pe merele din Basarabia. Aci şi exportatorii basarabeni au o vină ! Ei nu vor să se acomodeze cerinţelor consumatorilor străini şi prezintă vinurile şi fructele basarabene neasortate suficient şi cu o împachetare inferioară. Este timpul ca şi comercianţii din Basarabia să nu mai întrebuinţeze obiceiurile de târguială de pe piaţa internă şi pe cea externă.

Piedicile întâmpinate de exportatori au repercursiuni negative şi asupra comerţului interior. Drept rezultat tribunalele de comerţ sunt aglomerate cu acţiuni cambiale, concordate, falimente, iar veniturile fiscale scad tocmai acum când sunt mai necesare. Un mare neajuns, datorit perioadei inflaţioniste, este şi problema *funcţionărească*, susţinută de un mare număr de şcoli create în ultimul deceniu şi alimentate numai din rezervele

bugetare, stoarse din producţiunea anemiată. In concesinţă Basarabia, fiind o provincie eminamente agricolă, suferă mai mult ca ori care altă provincie românească. Interesele economice, în momentul de faţă, dictează imperios luarea măsurilor cât mai grabnice pentru uşurarea condiţiunilor de viaţă de aci prin stimularea unui export al produselor subsolului ei şi prin încurajarea principalilor factori de producţiune. Şi cred că acest lucru s'ar putea realiza, în parte, deoarece avem la activul nostru o monedă stabilizată, devenită în ultimul timp, prin soliditatea ei, un adevărat dolar al Europei orientale, şi mai avem un popor vrednic, muncitor şi sobru, care începe de a-şi da seama de rolul çe-l deţine în viaţa politică.

T. Al. Ştirbu

SPECULANTUL IN IAD

Un speculant, murind, fu dus
In iad, căci mult greşise.
Acolo, la un drac bălţat
In smoală nimerise.

Dar pe când dracul se gătea
Să-l fiarbă, ca pe-un peşte,
El tartorului i-a şoptit,
Şiret, negustoreşte:

Aveţi nevoe pentru iad?
Eu furnizez de toate:
Am smoală, calitatea întâia
Şi fac vânzări şi'n rate...

S-Vic. C.

Regiunea fructiferă „Bucovina-Basarabia".

Criza, care dăinueşte de câţiva ani încoace, a depreciat cu totul preţul produselor agricole, aşa încât pe zi ce trece plugăria ca atare devine tot mai puţin rentabilă. Dar în timp ce cerealele şi produsele animale au înregistrat mari scăderi la preţuri, fructele au fost cotate aproape pretutindeni cu un preţ mai bun şi desfacerea lor a fost întotdeauna asigurată. Şi deoarece sunt ţări în Europa, cari importă anual mari cantităţi de fructe din America şi Australia, noi ar trebui să dăm mai mare atenţiune culturii pomilor roditori spre a cuceri aceste pieţe cu fructele noastre.

Avem în ţară foarte multe regiuni pomicole, unde cu mai multă îngrijire am putea produce fructe chiar mai frumoase, mai aromatice şi mai gustoase decât cele de peste ocean... In Basarabia, de pildă, în afară de centre pomicole mici, avem 3 regiuni mari, unde suprafaţa livezilor atinge mii de hectare. Aşa sunt: 1) *Regiunea Bucovina – Basarabia* din jud. Hotin, 2) *Regiunea Codrilor,* ce se află la îmbinarea judeţelor Bălţi, Orhei şi Lăpuşna şi 3) *Regiunea Copanca şi Talmaz* din jud. Tighina.

In rândurile ce urmează dăm descrierea celei dintâi, pentru ca, cunoscând-o, să ne gândim mai bine şi asupra măsurilor ce trebuesc luate pentru îndreptarea situaţiei de astăzi.

„Bucovina-Basarabeană" este principala regiune pomicolă din jud. Hotin şi una dintre cele mai importante din întreaga ţară din punctul de vedere comercial. Ea este formată din 10 sate, situate dealungul şoselei naţionale Cernăuţi-Hotin şi anume: Colencăuţi, Grozinţi, Bacicăuţi, Şilăuţi, Malinţi, Clişcăuţi, Zarojani, Şirăuţi, Vladicina şi Nedăbăuţi. E interesant de notat că toate aceste sate sunt aşezate în şir, unindu-se unul cu altul, din care cauză pare că formează o imensă comună, cu o lungime de 30 km. şi cu o lăţime de 4—5 km. Toată regiunea are o inclinaţie spre Sud, cuprinzând versantul sudic al ultimelor ramificaţii Carpatine.

Având un relief cu pante dulci şi apărate contra vânturilor, sol bogat în materii hrănitoare, cu permeabilitate suficientă, precipitaţii atmosferice ce cad în abundenţă, având şi cele mai bune expoziţii, ea este foarte potrivită pentru cultura pomilor roditori. Şi favorizată de toate aceste condiţiuni, pomicultura a fost practicată aci din cele mai vechi timpuri; pe lângă documentele scrise şi povestirile transmise din tată în fiu, ne mai stau ca martori de faima

de odinioară a livezilor din acest ţinut falnicii meri, peri şi nuci seculari.

Dragostea pentru pomi este aci atât de adânc înrădăcinată în firea locuitorilor, încât nu e sătean care să nu aibă o livadă, fie mai mare, fie mai mică. Tocmai prin acest fapt că toţi sătenii au livezile lor se şi explică acel caracter particular pe care-l are orice sat din „Bucovina"... De fapt nu e un sat în sens obişnuit al cuvântului, ci e o livadă neîntreruptă de verdeaţă, în care, ca resturi de zăpădă, ici şi colo se văd casele locuitorilor.

———

Cu mult înaintea războiului mondial, renumele acestei regiuni a ajuns în toate colţurile Rusiei, prin faptul că de aci se exportau mari cantităţi de mere, pere şi nuci pe pieţele Odesei, Kievului, Moscovei, etc., iar prunele afumate ajungeau tocmai în Siberia orientală, unde populaţia de rasa galbenă le aprecia foarte mult. Erau ani cu recolte abundente, când numai dintr'un singur sat se scoteau câteva zeci de vagoane de fructe, aşa în anul 1910 numai din satele Vladicina şi Şirăuţi s'au scos aproape 130 vagoane de prune uscate, 50 vagoane mere şi circa 50 vagoane de nuci.

In timpul războiului regiunea fiind în preajma frontutui, oştirile au adus mari stricăciuni prin livezi, din care cauză această ocupaţie a fost cam neglijată. Din această pricină pomii au degenerat, au fost invadaţi de muşchi şi licheni, precum şi tot felul de paraziţi. Mai ales prunii au avut de suferit foarte mult în urma invaziei păduchelui ţestos (Physokermes Gorylli), care a redus la minimum recoltele şi a distrus o mare parte din pomi.

Din fericire, după terminarea războiului şi mai ales după ce fructe din această regiune au început să aibă căutare nu numai pe pieţele interne, ci şi pe cele streine, ca: Germania şi Polonia, atunci populaţia a început refacerea lor, care şi astăzi se află în progres.

După datele statistice din anul 1929 livezile din această regiune ocupă o suprafaţă de 2610,5 ha. cu un total de 571.709 pomi roditori repartizaţi după specii astfel:

Prunii	284.856
Vişini şi cireşi	91.224
Meri	79.520
Nuci	63.567
Peri	42.238
Gutui	5.239
Caişi şi persici	5.065

Ca varietăţi, dintre *pruni* predomină pruna vânătă obişnuită şi numai în livezile ce se înfiinţează în ultimul timp se introduc şi altele, ca: Ţari, Ente Imperiale, d'Agen, Anna Späth, etc.

Vişinii şi cireşii — sunt numai varietăţi locale.

Merii sunt reprezentaţi printr'un număr foarte mare de varietăţi atât locale, cât şi din cele nobile. Aşa, sunt: Sevac, Zelenca, Şabluc, Raşcovschi, Zernacichi, Tverdoslada, Maevschi, Permain d'or, Reinette de Cassel, Reinette de Canada, Stettiner roşu, London Pepping, etc., etc.

Dintre *nuci* se găsesc: Comoara Hotinului, Gloria, Aurora, De Şirăuţi, Pietroase de Hotin, Ruteneşti, etc.

Ca varietăţi de peri avem: Lămâiţe, Duli, Garoafe, şi numai foarte rar se pot întâlni varietăţi nobile, ca: Beurré Bose, Doyennéd'hiver, Bon Chrétien Willianis, Duchesse d' Angauléme, etc.

Gutuii, caişii şi *piersicii* se întâlnesc rar şi sunt reprezentaţi numai prin varietăţi comune.

In livezile bătrâne pomii sunt plantaţi fără ordine şi mai multe specii în amestec; cele tinere — se aranjează în rânduri, cu distanţe reglementare şi fiecare specie separat. Ca lucrări de întreţinerea şi îngrijirea pomilor — se practică foarte puţine; totul se reduce la îndepărtarea ramurilor uscate, la săpatul pământului în jurul pomilor, îngrăşatul terenului cu bălegar în unele livezi şi la culesul cuiburilor de omizi. Stropitul contra bolilor, deşi e cunoscut, se întrebuinţează foarte puţin din cauza preţurilor prea ridicate a aparatelor de stropit, precum şi a preparatelor fungicide.

Materialul pentru plantat sătenii şi-l pregătesc singuri sau îl procură din pepiniera statului „Bucovina—Şirăuţi", ce se află în această regiune. Această pepinieră serveşte ca sursă sigură de unde populaţia îşi procură pomii altoiţi de calitate bună şi garantaţi de autenticitate, iar livezile ei experimentale şi demonstrative servesc ca model şi ca centru preţios de informaţiuni asupra soiurilor de pomi ce se pot răspândi cu succes în această regiune.

* * *

Deşi, după datele statistice de mai sus, *prunul* ocupă primul loc, importanţa lui comercială este în ultimul timp foarte redusă, din cauză că pomii, fiind degeneraţi, produc foarte puţin sau deloc. O parte din prune ce se mai recoltează — se vinde în stare proaspătă, iar restul se usucă în cuptoare sistematice, care sunt destul de răspândite în regiune.

Vişinele, cireşele, caisele şi piersicele — nu prezintă valoare comercială din cauza depărtării de pieţele de desfacere şi a lipsei căilor bune de comunicaţie; ele se consumă aproape în întregime în stare proaspată de către locuitorii acestei regiuni.

Gutuele, deşi căutate, pomii însă fiind restrânşi la număr — nu prezintă valoare comercială.

Importanţă mare din punctul de vedere al comerţului prezintă numai *merii, perii* şi *nucii*. Merele şi perele sunt foarte căutate pe

toate pieţele de consumaţie, atât din ţară cât şi din străinătate, iar *nucile* „Bucovinei“ sunt cele mai preferate pretutindeni.

Comerţul cu fructe este slab organizat şi se află aproape în întregime în mâinile comercianţilor din localitate, în majoritate evrei. In anii cu recolte abundente sosesc şi mulţi comercianţi din alte centre de consumaţie, precum şi din străinătate.

Recoltele deobicei se vând en-gros de pe pom şi nu rare sunt cazurile când vânzarea se face încă din floare sau imediat după ce au legat fructele; bineînţeles că preţurile ce se obţin în acest timp sunt mici sau derizorii.

Nucile se vând numai după recoltare cu mia sau la cântar.

Culesul fructelor se face cu mâna; clasarea lor după calităţi însă se practică foarte puţin şi numai în cazul când urmează să fie trimise peste graniţă.

Cea mai mare parte din fructe se desface pe piaţa oraşului Cernăuţi până unde se transportă vărsate în căruţe, iar nucile în saci. Merele destinate exportului sau transporturilor mai îndelungate pe C. F. — se ambalează în lăzi de 30-60 kgr. capacitate.

In ultimul timp sătenii, mai ales cei tineri, îşi desfac fructele cu cântarul, fie acasă, fie pe piaţa Cărnăuţului sau în alte târguri din sudul judeţului. Mulţi au beciuri speciale, unde păstrează fructele peste iarnă şi le scot pe piaţă în preajma Paştelui.

Ca încheiere — pentru a scoate şi mai mult în evidenţă însemnătatea acestei regiuni din punctul de vedere pomicol, vom aminti că Camera Agricolă a judeţului a înfiinţat aci foarte multe grădini demonstrative, înzestrându-le cu tot inventarul necesar, incluziv şi maşinile de stropit. Tot Camera Agricolă a înfiinţat în anul acesta o şcoală agricolă de iarnă cu caracter pomicol pentru îndrumarea sătenilor şi instruirea generaţiei tinere.

Iar Ministerul Agriculturii, pornind la refacerea pomiculturii din ţară, a considerat că cel mai potrivit lucru e să înceapă cu Nordul Ţării, în care întră şi „Bucovina“, numai în primăvara anului 1932 aci s'au plantat un număr do 11.517 meri din varietăţile: R-tte de Landsberg, Calville de neige, R-tte d' Orléans, Wagner price apple şi London Pepping, varietăţi cari constitue sortimentul tip al regiunii.

In viitorul apropiat se intenţionează a construi în această regiune o uzină mare pentru industrializat fructele şi un siloz pentru păstrarea fructelor proaspete.

Ing. Agr. Teodor Bordeianu
Şeful pepinierei Bucovina — Şirăuţi jud. Hotin.

CRONICA

INSEMNĂRI

„Cântece populare ruseşti". — Publicăm în numărul acesta ultimele bucăţi din ciclul cântecelor populare ruseşti traduse de d. Pan. Halippa. N'am fi relevat în mod special acest fapt, dacă n'ar fi intervenit unele comentarii făcute prin presă cu privire la fondul şi titlul acestor cântece.

Cunoscutul publicist *M. Sevastos* ocupându-se de ele în „Adeverul" a căutat să demonstreze cu oarecare maliţiozitate contradicţia ce ar exista între titlul şi fondul lor.

D. Sevastos are şi nu are dreptate. Titlul generic de „cântece populare ruseşti" nu implică negreşit ideia că aceste cântece ar emana dela poporul rus *dela ţară*. Un cântec nu poate fi oare numit popular şi atunci când aparţine poporului în genere vorbind?

Albert Dauzat vorbeşte în lucrările sale despre *folklorul parizian*, iar d. C. Stere, reproducând în ultimul său volum „Hotarul", o romanţă tipică de mahala, cântată de *Tania*, spune că „ea începe să fredoneze cu vocea ei asurzită un *„cântec popular rusesc"*, înţelegând desigur prin *cântec popular* popularitatea şi nu originea... etnică a romanţei.

Relevând faptul că la unele din cântecele ruseşti traduse de d l Halippa e indicat autorul, d. Sevastos îşi arată mirarea. Poezia populară este, fireşte, anonimă. Uneori însă cântecul popular are şi autor nominal. O spune asta chiar un colaborator al „Adeverului" (Nr. 15030, 1 Ianuarie 1933) *I. Popeia*, care numeşte „Ce te legeni codrule" de Eminescu... cântec popular.

Se vede dar că un cântec poate fi numit popular şi atunci când el nu începe neapărat cu „Frunză verde trei smicele". Nu facem aici un studiu de folklor şi deci nu vom adânci elementele literaturii populare. Dar, întreacăt vorbind, oare cântecele populare *autentice*, fără *valsuri* şi perfect *anonime*, sunt ele întotdeauna absolut specifice poporului respectiv? Constituesc ele oare totdeauna documente indiscutabile ale rasei? Baladele, descântecele, bocetele, basmele, colindele, toate aceste *documente* populare nu se pot oare urmări şi dovedi pretutindeni? Nu cunoaşte oare d. Sevastos cântece populare săteşti orăşenizate şi „romanţe de mahala" devenite „folklor" în toată regula?

Dând cântecelor traduse de d-l Halippa titlul generic de „cântece populare ruseşti" credem prinurmare că n'am făcut nici-o greşală. Cântecele acestea sunt populare în spiritul indicat de fondul şi subiectele lor.

Ele sunt populare în sensul cum d. Sevastos, de pildă, este un ziarist popular, cum ziarul la care colaborează d-sa este un ziar popular, sau cum poate fi populară o întrunire oarecare sau ediţia unei cărţi.

A. T.

POLITICA INTERNAŢIONALĂ

Le Dèsarmement et l'Opinion Internaţionale, vol. I—II, Paris, 1932, publications de la Conciliation Internationale du Centre Européen de la Dotation Carnegie Colecţie de articole. Două volume despre dezarmare sub titlul de mai sus conţin articolele diferiţilor autori în număr de 7: Paul Mantoux, Alfred Zimmern, Erns Iäckh, Henry de Jouvenel, Oscar Halecki, Jean Efremoff, général Nollet.

Intr'o serie de articole, foarte interesante, se evidenţiază punctele de vedere ale marilor naţiuni asupra dezarmării.

D. Mantoux expune chestiunea limitării armamentelor.

Limitarea armamentelor se împiedica până acuma în primul rând de atitudinea variată a diferitelor ţări faţă de rezervele instruite.

Germania nu vroia să accepte limitarea atâta timp cât nu se va ţine cont de cantitatea rezervelor instruite, cari reprezintă imense resurse omeneşti organizate. Ar fi o nedreptate să se compare o mică armată de meserie cu o armată furnizată de serviciul militar obligatoriu, care are în spatele ei rezerve.

Acest punct de vedere a fost până acuma împărtăşit de guvernul sovietic şi de guvernele britanic şi american.

De altă parte stau Franţa, Japonia şi Italia, ţările de recrutare, cari obiectează astfel: ceea ce trebue a limita şi controla sunt forţele cari pot servi o agresiune. Rezervele nu pot servi decât scopurile defensive: ele nu sunt bune pentru atacurile brusce.

In 1928 a avut loc un compromis franco-britanic. Marea Britanie a câştigat ajutorul Franţei in chestia corăbiilor de războiu — eclerori şi Franţa a obţinut de partea sa asigurarea că Anglia nu va insista asupra rezervelor instruite.

Urmând acestui exemplu şi Statele unite au consimţit să nu mai vorbească de rezervele instruite, rămânând ca interzicerea recrutării să fie numai un ideal teoretic.

In ce priveşte Germania i-a fost impusă o mică armată de meserie. Ea are o armată bine instruită şi echipată, însă se plânge că este înconjurată de vrăjmaşi înarmaţi până în dinţi.

Deci sunt două sisteme coexistente şi inconciliabile: una cantitativă (cu rezerve), altă calitativă (fără ele).

Altă chestiune care provoacă neînţelegeri este chestiunea forţelor coloniale. Unii propun limitarea generală, alţii consimt să reducă numai forţele metropolitane.

Italia cere limitarea globală şi este susţinută de Germania. Franţa se împotriveşte acestei măsuri.

A treia chestiune priveşte materialul (obiectele de serviciu, de stoc şi resursele, cari pot servi în caz de necesitate). Relativ uşor se stabileşte o înţelegere pentru vapoare de diferite feluri.

Mult mai greu este să ajungi la un acord în privinţa materialului şi armamentului terestru. Aici se cere un control internaţional, care însă este ceva delicat şi greu de realizat.

Germania şi Sovietele propun o limitare directă, care ar fi prevăzută pentru fiecare stat intr'un tablou special de armament. Anglia şi Statele Unite se raliază la această părere.

Franţa dimpotrivă susţine ideea limitării indirecte prin controlul bugetului militar, care nu poate întrece cifrele maximale fixate.

Limitarea pe cale bugetară este în timpul de faţă cel mai practic mijloc de control.

In rândul chestiunilor dificile stă şi chestiunea „potenţialului războiului".

Ţările bogate, cari deţin materia primă sau cari au utilajul industrial mai puternic şi mai modern, au avantajii în comparaţie cu alte ţări

La reducerea armamentului trebue să se ţină cont de aceasta. Ţările mai puţin înzestrate trebuesc să fie asigurate împotriva sucombării brusce din cauza unei agresiuni.

Din acest punct de vedere au deosebită importanţă : bombardarea aeriană şi utilizarea gazului incendiar sau toxic.

Germania posedă acum o aviaţie civilă puternică, care poate fi uşor transformată în timpul răsboiului în aviaţie militară.

Germania posedă deasemenea o industrie chimică foarte desvoltată, care în caz de necesitate într'un timp scurt poate fi transformată în industrie chimică militară pentru războiul chimic.

Industrii concurente se găsesc în Franţa, Anglia şi Statele Unite.

In privinţa, aviaţiei civile se preconizează internaţionalizarea ei, punerea sub controlul internaţional.

Cu totul altă atitudine este adoptată faţă de răsboaiele chimic şi bac-

tereologic. Se tinde la interzicerea lor, însă interzicerea primului se pune sub condiţiunea reciprocităţii.

Multe dificultăţi provoacă şi bombardarea aeriană.

Autorul face o concluzie generală cum că într'o lume de State Suverane, cari nu au renunţat la egoismul sacru, noţiunea limitării armamentului este relativă.

Apoi se expune punctul de vedere englez asupra dezarmării de Zimmern, programul francez la Conferinţa de Dezarmare de Jouvenel, memorandumul polonez asupra dezarmării morale de Halecki, profesor de istorie la Universitatea din Varşovia, şi despre controlul internaţional militar în Germania de generalul Nollet.

Cu totul aparte stau două articole — unul al lui Jáckh şi altul al lui Efremoff.

Primul îşi pune întrebarea: dezarmarea este oare posibilă?

Răspunzând la aceasta, el indică că tocmai acum după răsboiul *mondial* comunitatea internaţională a devenit cu adevărat *mondială*, punând început unei noui ere istorice.

Autorul citează pe filosoful german Max Scheler, care mărturiseşte că actualmente putem constata o transformare a omului însuşi, o amenajare a propriei lui structuri interioare a corpului, instinctului, sufletului, spiritului, care nu este numai o transformare a fiinţei lui reală, ci şi a criteriilor de orientaţie".

Aceasta evoluţie cuprinde deasemenea şi fenomenele noui din viaţa internaţională. Societatea Naţiunilor şi ideea dezarmării.

Autorul la întrebarea pusă dă un răspuns pozitiv, fiind de părere că trebue să se proceadă întâiu la dezarmarea morală, la intronarea spiritului de încredere mutuală.

In sfârşit Jean Efremoff vorbeşte pe larg despre dezarmarea morală şi conciliaţia internaţională.

Conciliaţia internaţională este o noţiune comparativ nouă. Deşi o găsim încă în proectul rusesc de regulare pacifică a conflictelor internaţionale din 1898, dezvoltatea adevărată ea a căpătat-o numai în timpul postbelic.

Foarte mult o întrebuinţează Sovietele.

In deosebire de arbitraj conciliaţia păstrează dreptul de hotărâre în mâinele unei comisiuni compuse din numărul egal al reprezentanţilor ambelor părţi contractante.

Rigoaréa Sovietelor de a nu permite unei terţe puteri să se amestece în conflict între ea şi altă putere merge până acolo, că în fiecare sesiune a acestei comisiuni prezidează unul din membrii acelei ţări, unde are loc sesiunea.

Articolul lui Efremoff este foarte interesant şi bine documentat.

Notăm că publicaţiunea de mai sus a apărut înainte de recunoaşterea pentru Germania a principiului de egalitate în înarmări şi înainte de depunerea proectului francez de dezarmare la conferinţa de dezarmare.

De aceea evenimentele din a doua jumătate a anului 1932 nu sunt redate în publicaţiune.

Totuşi cartea este foarte interesantă.

Cine se interesează de chestiunea dezarmării şi spiritul în care caută să se realizeze dorinţa popoarelor de pace, neapărat trebue să facă cunoştinţa cu această carte.

A Boldur.

RECENZII.

Anuarul Arhivei de Folklor I publicat de Ion Muşlea Cluj, „Cartea Romînească" 1932. Academia Romînă, în dorinţa de a organiza mai ştiinţific culegerea şi conservarea materialului folkloric romînesc (literatură, obiceiuri, credinţe, superstiţii), a înfiinţat, în anul 1930, „Arhiva de Folklor". Sediul „Arhivei de Folklor" este la Cluj, iar conducerea i s'a încredinţat D-lui Ion Muşlea, Bibliotecarul Universităţii din Cluj, specializat în problema de folklor în ţară şi străinătate.

„Arhiva de Folklor" îşi are corespondenţi în toate colţurile ţării, care-i trimet material folkloric sau

îi răspund la chestionare şi circulări ce urmăresc diferite probleme de folklor şi etnografie pe întreg cuprinsul ţării. Deosebit de materialul adunat prin corespondenţi şi răspunsurile la diferite chestionare şi circulări, „Arhiva" mai „intenţionează să însărcineze tineri bine pregătiţi cu explorarea din punctul de vedere folkloric a unor regiuni din care s'a cules până acum prea puţin material (Basarabia şi Dobrogea, părţi din Ardeal, etc. (Anuarul Arhivei de Folklor I. pag 6).

Materialul adunat se copiază în mai multe exemplare, se clasează după natura cuprinsului şi se cataloghează după motive. Parte din materialul cules, studii, cercetări, etc., se publică într'o publicaţie a Academiei ce poartă numele de „Anuarul Arhivei de Folklor".

Primul anuar apărut are următorul cuprins:

1) „*Academia Romînă şi Folklor*"ul de d-l Ion Muşlea, directorul „Arhivei", unde ne arată grija şi sprijinul material ce l-a acordat Academia Romînă problemelor culegerii şi publicării folklorului romînesc. La sfîrşit ne expune şi împrejurările în care a luat naştere „Arhiva de Folklor".

2) In „*Şezătoarea*". *Povestea unei reviste de folklor,* d-l Artur Gorovei, intemeetorul revistei, ne dă istoria celei mai vechi şi mai bogate reviste de folklor. Fondată in anul 1892, revista „Şezătoarea" a înfruntat şirul lung de 38 de ani, numărînd 25 de volume, susţinută cu multe greutăţi, dar şi cu mult suflet. Această revistă închide în paginile ei cele mai bogate comori ale sufletului romînesc. Aici şi-au adunat munca modestă de culegători şi cercetători preoţi, învăţători, profesori, îndrăgiţi de aproape de viaţa şi sufletul romînesc!

3) Regretatul V. Bogrea ne prezintă „*Musca columbacă în tradiţia noastră populară şi istorică*". Citează texte de poezie populară şi tradiţii istorice unde apare musca columbacă, o insectă foarte primejdioasă, cu muşcături veninoase pentru vite, ce apare şi face ravagii, în unii ani, în Oltenia şi Muntenia. Tot V. Bogrea ne mai prezintă „*Trei probleme de folklor şi aspectul lor romînesc*", şi anume: *Pietre scrise* (pietre de Hotar, între ţinuturi), *Gardul dinţilor* (dinţii din gură formează un fel de gard ce apără gura) şi *Uciderea bătrînilor*. In ultima problemă, *Uciderea bătrînilor*, ne arată că în antichitate s'a practicat crudul obiceiu de a omori pe cei bătrâni. Mai tîrziu s'a părăsit acest obiceiu, fiindcă s'a întîmplat că un moşneag cruţat a scăpat populaţia de un monstru. Acest motiv folcloric apare şi in folclorul romînesc O legendă din Suceava (Rev. „Şezătoarea" din 1894 pag. 110) ne povesteşte despre un bătrîn, care, sortit la moarte, a fost ascuns de un fiu al său. S'a întîmplat tocmai atunci o secetă de de cîţiva ani de mîntuise oamenii toate seminţele de cereale. Bătrînul i-a îndemnat să are drumurile părăsite şi din sămînţele căzute pe drumurile bătătorite a crescut grîu, oamenii au prins iar la sămînţă şi au scăpat de foamete. De atunci nu se mai omoară pe cei bătrîni. Această legendă se întâlneşte şi în Basarabia. (Personal am întîlnit-o în satul Cornova—Orhei).

4) D-l Cărăman, în studiul „*contribuţie la cronologizarea şi geneza baladei populare la Romîni*, ne arată că baladele au la origine un eveniment real. Astfel baladele romîneşti, personagiile ce apar în balade. locurile, timpul, au un fond istoric şi în consecinţă pot fi urmărite cu destulă precizie, deşi în decursul timpului au suferit diferite complectări, contaminaţii, adăptări, datorite fantaziei populare, în documentele istorice. Ca documentare, autorul determină cronologia baladei „Cîntecul lui Marcoş Paşa" după documente istorice romîneşti şi poloneze.

5) D-l Şt. Paşca, în „*Nume de botez în ţara Oltului*", — *obiceiuri şi tradiţii*, analizează criteriile după care se dau numele de botez noilor născuţi în această regiune.

6) D-l Ion Muşlea ne prezintă, în „*Cercetări folklorice în ţara Oaşului*", un minuţios studiu folkloric ur-

mat de texte folclorice documentare, fotografii, glosar asupra regiunei „Ţara Oaşului" (paisprezece sate aşezate în regiunea Nord-Estică a jud. Satu-Mare din Nordul Ardealului). Această regiune, necunoscută, retrasă şi ascunsă aproape din toate părţile, de lanţuri de munţi şi de dealuri, prezintă o unitate etnică aproape perfectă. Explorările folclorice a d-lui Muşlea ne dovedesc cu prisosinţă că în acest colţ locuit de Români, mai decurge încă o viaţă patriarhală bogată în datine, obiceiuri, credinţe, superstiţii, cu industria casnică a îmbrăcămintei păstrată. Datorită în mare parte izolării acestei regiuni n'a pătruns încă microbul dizolvant al urbanizării. Cu toate că mii de dealuri şi de văi despart p'aiurile noastre basarabene de Ţara Oaşului, totuşi asemănările cu diferite datine, obiceiuri, credinţe, superstiţii, etc., dela noi, ne arată în chipul cel mai convingător unitatea etnografică a poporului romîn.

Anuarul se inchee cu *„Bibliografia folklorului romînesc pe anul 1930"* şi un *Raport anual al Arhivei.*

Apariţia *Anuarului de Folklor* trebue să fie pentru intelectualii basarabeni un prilej be îmbucurare dar şi o aspră mustrare în acelaş timp: un prilej de îmbucurare fiindcă în planurile de explorări folklorice viitoare ale *Arhivei,* Basarabia e trecută pe primul plan; şi o mustrare fiindcă la apelul „Arhivei" lansat către intelectualii satelor pentru munca de culegere a comorilor folklorice „învăţătorii basarabeni au răspuns într'un număr absolut neînsemnat la chestionarele noastre" (op. cit. p. 251). Nepăsarea e cu atît mai dureroasă şi mai de condamnat, cu cît „materialul folkloric a acestei provincii e prea puţin cunoscut şi trebue cules cît mai în grabă" (op. cit. 252). E îmbucurător că s'au grăbit să-şi trimeată din materialul cules elevi din şcoalele normale din Cetatea-Albă, Chişinău, Soroca. Elevul Şipoteanu din cl. VII de la şcoala Normală din Cetatea-Albă a fost premiat cu un premiu de încurajare de 500 lei.

Nădăjduim că *Arhiva de Folklor* va ajunge la o înţelegere pentru o colaborare fructoasă cu Asociaţia culturală „Astra Basarabiei", care de mult intenţionează să organizeze la Chişinău o Arhivă de Folklor pentru Basarabia. In acest scop a şi început să culeagă folklor prin învăţătorii conducători de cămine culturale săteşti ale „Astrei Basarabiei".

Dar despre aceasta altă dată.

P. V. Ştefănucă

Alain Gerbault. Seul á travers l'Atlantique. Paris. Ed. Grasset.

Un tânăr inginer francez, pasionat marinar, şi-a pus în gând să ocolească globul într'o barcă cu pânze. Plecat singur de pe coasta de azur a Franţei, ajunge în 25 zile la Gibraltar. Aici poposeşte 15 zile în care timp se aprovizionează cu alimente-conserve pe patru luni. Pleacă la 6 Iunie şi, după un parcurs de 4600 mile marine, ajunge fără escală la New-York, în ziua de 15 Sept. Jurnalul de bord e atât de sincer şi frumos stilizat, că nu poţi lăsa cititul până nu ai terminat volumul. Admiri dragostea fără margini a eroului pentru ocean şi încăpăţinarea sublimă de a-şi realiza planul fără nici o modificare.

Ca să poată traversá oceanul Atlantic dela est la vest, a trebuit să se scoboare până la 27^0 lat. cu ajutorul alizeelor, după care s'a îndreptat spre nord, traversând în curmeziş curentul Golfului, deasupra căruia bântue cicloanele şi negurele.

In totul călătoria constitue un *act eroic de turizm,* cari din nefericire nu înregistrează decât puţine date ştiinţifice: 1) alizeul se poate răsturná chiar în mijlocul bazinelor oceanice, căci dela 32^0 lat. până la 29^0 la sudul insulelor Madere, a avut timp de 8 zile vânt de sud-vest — prin urmare musson; 2) oceanul în regiunea curenţilor calzi e cu desăvârşire lipsit de viaţă; 3) în apropierea tropicului, în loc de cer albastru cu soare, a întâmpinat furtună cu grindină; 4) la 27 Aug. ob-

servă o trombă marină deasupra Golfstromului; 5) val monstruos pe timp senin observat în ziua de 20 Aug. la amiază; 6) peşti zburători de 10 cm. lungime persecutaţi de păserile răpitoare şi delfinii lacomi; 7) la 9 Aug. vede o balenă enormă înnotând în linie dreaptă, fiind urmărită de un narval. Călătoria e presărată cu amănunte emoţionante: lipsa de apă potabilă, căderea în ocean de pe catargul dela pupă, ceaţa din apropierea New-York-ului, care a necesitat 72 ore de veghe, toate ţin necontenit trează atenţia cititorului.

Când după 92 zile de oboseală şi peripeţii ajunge la New-York, un sentiment de tristeţe îl cuprinde şi exclamă „nu voi mai fi de acum singur stăpân pe vasul meu, ci printre oameni, prizonier al civilizaţiei". Ziariştii şi fotografii îl plictisesc grozav, totuş „trebue să se supue tiraniei vieţei civilizate".

Abia ajuns se gândeşte să plece mai departe. „Nu voi putea niciodată să mă deprind cu viaţa servilă şi convenţională a oamenilor sclavi ai civilizaţiei. Stăpân pe barca mea, voi pluti în jurul lumii beat de aer liber, de spaţiu şi de lumină, scăldând în soare un corp, care n'a fost creat pentru a fi închis în casele oamenilor".

Vol II, *à la poursuite du Soleil*, ne conduce prin canalul Panama la Tahiti.

Vol III, *sur la route du retour*, traversează Pacificul şi Indianul, urcând dela capul Bunei Speranţe întreg oceanul Atlantic până la Hâvre.

Despre aceste două volume, voi spune câteva cuvinte în No. viitor al revistei. Călătoria aceasta scrisă sub impresia momentului, s'a isprăvit cu bine după 5 ani de zile. Preşedintele republicei franceze a decorat pe tânărul şi originalul explorator cu legiunea de onoare.

Recomandăm cu toată căldura aceste trei volume ilustrate tineretului nostru, cari are atât de mult nevoe de pilde de energie.

Mihail Negru. Europa în zbor. Ed. ziarului Universul. Un vol. de 164 pag. cu 27 clişee, şi o hartă a raidului Preţul 50 lei.

Autorul însoţit numai de 2 camarazi organizează din proprie iniţiativă ocolul Europei cu avionul. Rând pe rând capitala Germaniei, Danemarcei, Norvegiei, Suediei, Finlandei, Lituaniei şi Poloniei, defilează prin mintea cititorului, când întunecate de negură, când strălucind sub soare. Mai departe Bucureşti, Belgrad, Viena, Praga, Strassbourg şi Parisul, cu escală mai lungă. Urmează apoi recordul: *Paris-Madrid în 8 ore*, după care vin Barcelona, Marsilia, coasta de Azur, Riviera, Roma, Brindizi, Albania, Athena. De aici peste marea Egee la Istanbul şi prin Bulgaria retur Bucureşti. Lectura e greoaie şi autorul o îngreuiază şi mai mult prin descrierea amănunţită a părţilor urite din călătorie, aşa că volumul nici pe departe n'are darul de a trezi eutuaziasmul tineretului pentru aviaţie.

In pag. 112 văd catedrala din Chartres aşezată în mijlocul Parisului de către autor, la pg. 76 aflăm noutatea că Siretul udă oraşul Cernăuţi, iar schiţa de hartă e cu totul insuficientă pentru urmărirea itinerarului din text.

Cusurul cel mare al acestui volum e că prea apare proeminentă persoana autorului în toate capitolele şi nu graţiază pe cititor nici măcar cu descrierea tualetei matinale...

G. Raşcu

REVISTA REVISTELOR.

Cele trei crişuri. Numărul de început de an al revistei orădene „Cele Trei Crişuri" (1—2, pe Ianuarie — Februarie) este închinat celor doi pivoţi ai organismului de stat: armata şi finanţele.

In sumar găsim numeroase articole semnate de pene competente despre aviaţia noastră şi aşezământul nostru financiar naţional.

In cuvântul inainte, care deschide acest număr, d. Colonel Bacaloglu,

directorul revistei, scrie câteva frumoase cuvinte relativ la condiţiunile cari se cer de la conducători pentru realizarea idealului comun: pace şi belşug.

D-na Lucia Alioth semnează într'aripate versuri intitulate „Un tânăr Domn"...

Versuri mai semnează d-nii George Voevidca şi George Negrea.

Isvoraşul. Intr'o comună rurală din judeţul Mehedinţi, la Bistriţa, apare de 12 ani sub îngrijirea d-nei Olimpia G. Dumitrescu şi a preotului G. Dumitrescu-Bistriţa revista „Isvoraşul" pentru muzică, artă naţională şi folklor.

Materialul publicat de această revistă—cercetări folkloristice, monografice şi artistice, privind tezaurul nostru de producţie populară —este de o deosebită însemnătate.

Dar celace este mai interesant revista „Isvoraşul" este singura revistă din ţară închinată exclusiv muzicei şi folklorului. E deci de la sine înţeles că această modestă—în aparenţă—publicaţie editată într'o localitate obscură de ţara, prezintă o importanţă deosebită în opera de cercetare a sufletului poporului românesc în toate manifestările lui.

Pagini Moldovene. Revista eşană „Pagini Moldovene" continuă cu publicarea romanului d-lui Sandu Teleajen „Umbră şi Vis"...

In numărul 15—16 găsim frumoase traduceri şi lucrări originale semnate de d-nii Const. Argeşanu, Carol Drimer, Dan Bădărău etc.

O poezie frumoasă iscăleşte poetul George Lesnea.

O reproducem în întregime:

Pentru atât ne naştem — şi numai pentru — atât?
Ne duce prinşi destinul cu funia de gât.
Nămolul vremii urcă miazma-i otrăvită,
Ne zădăreşte cerul cu spaima lui coclită,
Iar muştele-i albastre roesc, bâzâitoare,
Pe rănile căscate din suflete la soare.
Pentru atât ne naştem — şi numai pentru-atât?
S'afundă'n pâclă drumul vâscos şi mohorât.
Ţi-i umbletul năvalnic şi tristul văz miop ţi-i.
Aici — călăul zilei, colo — călăul nopţii.
Când iurăşul durerii îţi suliţează coasta,
Năgăici cu plumbi de stele vin să-ţi zdrobească ţeasta.
Pentru atât ne naştem—şi numai pentru-atât?
Acum—avânt şi chiot, acum — nehotărât:
Incrâncenat de hăul bulboanelor de beznă,
Din care veşnicia se caţără pe gleznă
Şi apa-i năclăită, cu râncede jivine
Işi şerpueşte smoala, nimicitor, spre tine.
Pentru atât ne naştem—şi numai pentru-atât?
Pierzi dinţii năzuinţii şi ţi-i urât, urât...
Culegi din viaţa-ţi hârburi, gunoi de visuri mături.
Calci umbra deşirată ce-ţi şchioapătă pe-alături.
Zoreşti—deşi se ştie că nicăeri nu-i partea,
Te tot frământi să afli din taina-ţi cât-de-cât.
Ai numai o hodină şi-aceasta este Moartea:
Pentru atât ne naştem—şi numai pentru-atât?

Hyperion este o revistă literară şi artistică ce apare la Cluj sub conducerea d-lui C. Argintaru.

Publică multe nuvele şi versuri semnate de nume noui, cari bâjbâe încă în negura debutului.

Traducerile din Petöfi şi Ady Endre nu sunt isbutite.

Trei reviste bălţene. Oraşul Bălţi, renumit odinioară pentru prosperitatea lui economică, are toate şansele să devie şi un oraş cu frumoase propulsii culturale.

In momentul de faţă apar la Bălţi trei reviste cu caracter literar.

In numărul de curând apărut din „Cuget Moldovenesc" găsim un remarcabil studiu asupra reminescenţelor literare româneşti in opera lui Mihai Eminescu.

Lucrarea e semnată de d. Petru Stati. Autorul cată să demonstreze cu citate nu totdeauna concludente că uriaşul avut poetic al lui Eminescu a cuprins in el şi răsfrângeri de pietre preţioase străine. D. Stati susţine pe baze de spicuiri demonstrative că în poeziile lui Eminescu se găsesc adesea ecouri din Sihleanu, Alexandrescu şi V. Alexandri:

Câteva exemple:

SIHLEANU

In noaptea veşniciei, mulţi ani
vor trece încă
(Gelozia)

—

Bătu chiar miezul nopţii
şi somnul nu soseşte
(Veghierea)

EMINESCU

Sunt ani la mijloc şi încă
vor mai trece..
(S'a dus amorul)

—

Se bate miezul nopţii în clopotul
de-aramă
Şi somnul vameş vieţii,
nu vrea să-mi iee vamă...
(Se bate miezul nopţii)

ALEXANDRI

Perdelele lăsate şi lampele
aprinse,
In sobă arde focul tovarăş
mângăios
(Serile la Mirceşti)

EMINESCU

Cu perdelele lăsate
Şed la masa mea de brad,
Focul pâlpâe în sobă
Iară eu pe gânduri cad.
(Singurătate)

Micul studiu al d-lui Petru Stati conţine şi alte citate comparative pe baza căror incearcă să stabilească isvoarele reminescenţelor marelui nostru poet, a cărui spirit cunoscuse atâtea culturi, inclusiv aceia a neamului său.

In restul paginilor revista oferă nume noui cu indicaţiuni promiţătoare.

A doua revistă ce apare la Bălţi se numeşte „Astra Literară" şi se prezintă cu un sumar mai slab.

Pare a fi editată datorită strădaniilor câtorva harnici elevi de liceu. Semnează versuri şi proză autori din Ploeşti, Constanţa etc.

A treia revistă bălţeană este „Revista Asociaţei învăţătorilor din oraşul şi judeţul Bălţi". Ca organ profesional, această revistă — după cum arată în cuvântul introductiv d. Trelea, preşedintele asociaţiei — se strădănueşte să inregistreze gândurile, propunerile şi încercările colegilor.

Cetatea-Albă este deasemenea o revistă mai mult profesională, cuprinzând material care poate interesa in primul rând pe membrii corpului didactic din judeţ.

In sumarul ultimului număr găsim o lungă nuvelă intitulată "Cu zi'ntâi" semnată Gh. Bujoreanu şi un articol rezumativ despre reformele şcolare înfăptuite de Spiru Haret, datorit d-lui Gh. Paltineanu. A. T.

Tipografia Băncii Centrale Cooperative — Chişinău
str. Principele Nicolae No. 25

APEL

Repetăm apelul nostru din luna trecută şi rugăm pe abonaţii noştri, cari nici până în prezent nu s'au pus în curent cu plata, să grăbească a ne trimite sumele datorate pe anul 1932.

Abonamentul la revistă este numai de 120, deci accesibil şi pentru pungile cele mai modeste.

Toată stăruinţa noastră este de prisos şi nu vom putea ţine aprinsă pe meleagurile noastre această făclie, dacă sprijinitorii ei, abonaţii, nu-şi vor face datoria, de a-şi achita abonamentele.

Cu începere din luna următoare se va înceta trimiterea revistei celor ce nu-şi vor fi achitat abonamentul pe anul trecut, afară de acei ce ne vor scrie să li se continue trimiterea revistei şi vor arăta termenul înăuntrul căreia îşi vor achita abonamentele.

Credem că aceasta este ultima rugăminte ce-o facem şi nu va mai fi nevoie să revenim.

Cu toată stima

AD-ŢIA REVISTEI

A V I Z.

La administraţia revistei se găseşte spre vânzare colecţia revistei „Viaţa Basarabiei" din anul 1932, conţinând 816 pagini bine legate:

1. Colecţia pe hârtie obicinuită . . . . , 200 lei
2. Colecţia pe hârtie semivelină . . . . . 250 lei

La cerere se expediază contra ramburs.

Administraţia revistei

Rugăm stăruitor pe prietenii şi abonaţii revistei să o dea spre cetire tuturor doritorilor, îndemnându-i să se aboneze.

La prima cerere, se va trimite oricui numerele apărute.

Rugăm adresa să fie dată exact, arătând şi oficiul poştal.

Administraţia revistei „V. B."

Abonamentul: 120 lei pe an; pentru autorităţi lei 500.

Preţul 15 lei